

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opggericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCH E MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering **Rente-Verzekering.**

„Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage”

Kabar dari Hindia-Nederland, sasoedahnja mail katarima.

Ada djoega telegram dari BATAWI DAN LAIN TAMPAT.

INHOUD: Oproeping. — A.N.I.T.A. — Persoverzicht. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned-Indië. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Mededeelingen. — Ingezonden.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1917-1918 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST”, Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROSS.

A. N. I. T. A.

Op Maandag 2 April 1917 had in het Gebouw der Handelsvereeniging te Soerabaja een bijeenkomst plaats van de Vereeniging: Algemeene Tentoonstelling van Nederlandsch-Indische Landbouw, Veeteelt, Visserij, Handel en Nijverheid, Soerabaja-Java.

In verband met de tijdsomstandigheden en de zich voordoende moeilijkheden in het verkeer met Europa is de opening dier tentoonstelling van 1 Mei 1918 verschoven tot 1 Mei 1919. Men verwacht, dat dan

ongeveer tezelfdertijd de nieuwe havenwerken te Soerabaja in gebruik genomen zullen worden.

Uit de rede, waarin de Voorzitter van het Dagelijksch Bestuur dier Tentoonstelling, de heer Mr. B. H. Drijber, het doel daarvan (van de A.N.I.T.A.) uiteenzette, nemen wij de volgende belangrijke mededeelingen over omtrent den tegenwoordigen staat van den handel en de scheepvaart in Indië:

„De tijd, waarin wij ons voorbereiden voor het houden der Tentoonstelling, mist bijna elke opwekking. In het bijzonder wordt de Nederlandsch-Indische landbouw, nu de zeevaart door de tijdsomstandigheden groote belemmering ondervindt, ernstig bedreigd. De uitvoer van de meeste landbouwproducten dreigt voor dit jaar stop gezet te worden; alleen wordt nog gehoopt, hangende de eidelooze Europeesche kwestie, op eenige verlichting, door een aanvulling van de scheepsruimte, dan wel door een radicale verplaatsing van het afzetgebied der producten.

En wat is Nederlandsch-Indië, aangewezen — wellicht te eenzijdig — als het is op den landbouw, zonder een afzetgebied voor zijn producten van den grooten en den kleinen landbouw? Ik zal U niet vermoeien met cijfers, maar enkele sprekende getallen zullen ook U bij dit onderwerp voor den geest komen. Denkt U voor een moment in de omstandigheid, dat de uitvoer onmogelijk of bijna onmogelijk is van de producten, welke in 1915 tot een waarde van f 770.860.000.— werden uitgevoerd, in het bijzonder de uitvoer van rubber tot een bedrag van f 56.202.000; van koffie tot een bedrag van f 34.699.000.—; van tabak tot f 64.195.000.— en van suiker tot f 216.556.000.—. Hier komt bij, dat ook de invoer ernstig bedreigd wordt, nu de verbinding met het vaderland en het overig Europa ongeveer geheel is verbroken. De gedachte dringt zich in dezen ernstigen tijd op, dat Nederlandsch-Indië tot nog toe, zoowel wat betreft den invoer als den uitvoer, te veel

gezet heeft op één kaart en te weinig self-help heeft betracht.

Het is Nederlandsch-Indië de laatste jaren gegaan — in het bijzonder den Europeeschen handel en nijverheid, zoowel wat den import als den uitvoer aangaat — als het een welvarend man gaat, wien de overvloed van het heden zoo al niet blind, dan toch ietwat zorgeloos voor de toekomst heeft gemaakt. Men zag hier voorbij, dat de handel plotseling voor een geheel andere constellatie kon worden gesteld.

Indien de gebeurtenissen van de laatste tijden ons iets hebben geleerd, dan is het wel dit: dat Nederlandsch-Indië op economisch gebied te weinig zijn eigen weg heeft gezocht en te veel gedreven heeft op de Europeesche markt, op de Europeesche vervoermiddelen en op de door Europa aangegeven afzetgebieden. De economische toestand van Nederlandsch-Indië was, meer dan noodzakelijk en meer dan nu wenschelijk blijkt, afhankelijk van enkele speciaal Europeesche factoren. Om het kort te zeggen: Europa beheerschte Indië, Indië miste te veel zelfstandig bestaan.

En nu is het niet geboden om in het andere uiterste te vervallen en het Oosten geheel voor het Oosten op te vorderen; ook die stelling vindt in haar eenzijdigheid veroordeeling. Voor tal van producten blijft Europa het voornaamste afzetgebied; voor vele behoeften de aangewezen leverancier. Maar, wanneer de Oostelijke landen meer voor zichzelf zorgen, meer dan tot nu zelf contact met afzetgebieden zoeken, meer dan nu over en weer hunne producten uitwisselen en bij elkaar hunne markten zoeken, zal dit den economischen toestand onzer koloniën niet dan ten goede komen, en een meer stabiele, van gezondere factoren afhankelijke, welvaart garandeeren.

Het is niet gemakkelijk een markt van verkoop dan wel inkoop in korten tijd te verplaatsen. Het is niet het werk van een oogenblik, om de uit den loop der omstandigheden gedurende lange jaren gegroeide ver-

PERRY & CO.

Dekstoelen

Hut } koffers
Mail }

Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT 20.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opggericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

houdingen op handels- en industrieel gebied te wijzigen. Met te vele factoren valt rekening te houden. Niet gering te schatten is daarbij de factor, dat gevochten moet worden tegen den grootsten vijand van vooruitgang en verbetering: de sleur. Maar — dit is een lichtzide in deze donkere tijden — de tegenwoordige omstandigheden hebben het hardhandig geleerd, dat aan de tot nog toe gevolgde handels-politiek bezwaren kleven, doch ook, en gelukkig, dat een andere weg open ligt.

Wanneer in 1916 naar Amerika kon worden uitgevoerd 8.069.000 K.G. rubber in stede van 186.000 K.G. in 1914; 37.665.000 K.G. tapiocameel in stede van het vorige jaar 13.344.000 K.G.; 196.165 K.G. citrionella olie in stede van 25.789 K.G. in 1914; wanneer thans de uitvoer van huiden, kopra, klapperolie, nootmuscaat, tin, kapok en rottan naar Amerika aanmerkelijk is toegenomen; wanneer thans voor de kininezouten in Egypte, de Philippijnen, Japan en Australië een belangrijke markt is gevonden; wanneer thans de uitvoer van thee naar Rusland in één jaar 39.60 pCt. kon toenemen, dan is de vraag gewettigd: waarom vroeger die markten of niet werden gezocht of langs den omslachtigen weg over Europa moesten bereikt?

Eén der redenen is zonder twijfel voor een niet gering deel de tot voor enkele jaren gevolgde scheepvaart-politiek. Er valt, naar men zegt, veel te leren van Japan; in ieder geval verdient het overweging of de politiek van dat land, met zooveel ondernemingsgeest voorgestaan, geen navolging verdient: de oceaan-verbindingen te laten voorgaan aan de handelsrelaties. Is er een scheepvaart-verbinding, dan komt er een afzetgebied, is daar de politiek.

Het valt niet te ontkennen, dat in de laatste jaren ook hier in Nederlandsch-Indië belangrijke stappen in die richting zijn gedaan. Ik doel hier op de Australië-lijn, de Java-China-Japan-lijn en de Pacific-verbinding. Ook de vaderlandsche lijnen bleven niet achter. De Rotterdamsche Lloyd en de Maatschappij Nederland hebben in aanbouw ongeveer 87000 Br. Reg. T. De Java-China-Japan Lijn, wier vloot op 31 December 1916 49103 ton bedroeg, zal daaraan binnen kort 11400 ton toevoegen. Het plan bestaat om te Soerabaja een branche te openen van het te Hongkong gevestigde Transpacifische Freight Bureau.

Omtrent het belang, dat de Inlandsche bevolking bij de Tentoonstelling hebben zal, zeide Mr. Drijber het volgende:

Het is U bekend, dat de Regeering — niet het minst in de laatste jaren — de bevordering van den kleinen landbouw zoo krachtig mogelijk heeft aangepakt. Niemand minder dan de tegenwoordige Directeur van Landbouw heeft zijn groote organisatie-talenten in dienst van dien landbouw gesteld. Het aanleggen van selectie- en zaadtuinen van rijst en tweede gewassen, het nemen van bemsingsproeven in het bijzonder voor de padi, bestrijding van ziekten, voorlichtingsdienst der bevolking door de inspecteurs, landbouwleeraren, adviseurs en ambtenaren, directe bevordering van vruchtenteelt en Inlandsche cultuur als thee en katoen, invoering van het kaartensysteem betreffende den stand der Inlandsche gewassen en dan, last not least, de groote uitbreiding van het landbouw-onderwijs: de middelbare Landbouw-School, de Cultuur-school, de zeer talrijke Inlandsche landbouw-scholen, landbouw-onderwijs aan kweekscholen en opleidingsscholen, vakeursussen, cursussen in plantkunde en plantenteelt.

Het oogenblik is gekomen om de uitnemende resultaten van het onvermoeid streven der Regeering en hare ambtenaren tot verbetering van de Inlandsche cultuur, tot voorlichting en ontwikkeling der bevolking op een algemeene tentoonstelling te demonstreeren.

Na den landbouw komt voor de Inlandsche bevolking de veeteelt. Ook hier sedert jaren krachtige maatregelen van Regeeringswege in het belang van den veestapel. Invoering van fokvee, opleiding van deskundigen, maatregelen tot beteugeling van veeziekten waren de krachtig aangewende middelen. De resultaten waren van dien aard, dat reeds in 1913 ten opzichte van het hoornvee kon worden gesproken van eene kwalitatieve en kwantitatieve verbetering. Een algemeene veetentoonstelling, demonstratie van modelstallen, is thans van groot algemeen nut.

Een minder bekend, maar zeker niet onbelangrijk middel van bestaan vindt de bevolking in de visscherij. Veroorloof mij hierover een korte uiteenzetting.

De zoetwater-visscherij, de rivier-vischvangst is hier van zeer geringe beteekenis; roofvisscherij en het verminderen der waterhoeveelheid in de groote rivieren schijnen daarvan de oorzaak. In de Preanger

heeft men nog enkele zoetwater-visscherijen, in het bijzonder op de sawah's.

Van grooter belang is de strand-visscherij door vischkooien, vijvers, treknet, djoegoengs, hengel en hoek. In hoofdzaak wordt hier in de vijvers gekweekt de *bandeng*. Deze vischvangst is van vrij groote beteekenis. Voor enkele jaren bracht de belasting op de vischvijvers, welke op den grondslag der geschatte jaarlijksche opbrengst wordt geheven, op f 298.000.—

Van het meeste belang is echter de diepzee-visscherij, welke langs de geheele Noordkust van Java en Madoera beoefend wordt. Als vischrij worden opgegeven in de Java-Zee de gedeelten benoorden Batavia en Krawang, de wateren van Pekalongan ver van de kust, die van Kendal, Japara, Rembang en die benoorden Sidajoe en Grisse; de zee tusschen Bawean en de Noordkust van Madoera. Het meest gebruikte vischvaartuig voor deze vangst is de *prahoe majang*, in het Rembangsche gewoonlijk gebouwd.

Het is moeilijk betrouwbare gegevens te krijgen over de opbrengst van deze visscherij. Die opbrengst dient voornamelijk voor Inlandsch verbruik; van Java wordt zeer weinig visch uitgevoerd.

Volgens sommige gegevens is de vischvangst in de jaren 1870 tot 1902 zeer achteruit gegaan. Bestond de vloot in 1870 uit 37000 vaartuigen, in 1902 werd die naar deze gegevens geschat op 16000. Als oorzaken vindt men opgegeven: meerdere inkomsten uit het landbouw-bedrijf en geringe verdienste in de visscherij.

De Regeering begreep, dat maatregelen noodig waren om de visscherij, na den landbouw het volksbedrijf bij uitnemendheid, tot meerderen bloei te brengen. Een afdeling van het Departement van Landbouw is aangewezen, welke zich bezighoudt met waarnemingen en onderzoekingen. Fondsen werden ter beschikking gesteld voor proefvisscherij met een motorkotter en voor aanschaffing van netten en instrumenten. Op verschillende plaatsen zijn pakhuizen geopend, om onder tegemoetkomende voorwaarden voor de verduurzaming van visch zout te verstrekken; ten slotte werd door het Gouvernement bijgedragen in de kosten van enkele afdelingsbanken ter tegemoetkoming van de visscherij.

De maatregelen, tot nog toe door de Regeering genomen, zijn nog onvoldoende om de visscherij afdoende op te heffen. Het is daarom van het grootste belang dit volksbedrijf op de tentoonstelling te belichten, in het bijzonder de maatregelen, welke genomen zijn en nog genomen moeten worden om dit bedrijf vooruit te brengen.

Het einddoel van de tentoonstelling is, zooals de Voorzitter, Mr. Drijber, uitsprak, een gebouw ter beschikking te stellen van eene stichting of vereeniging, waarin gevestigd zal zijn een Instituut voor Landbouw, Handel, Scheepvaart en Nijverheid. Een bibliotheek, monsterkamer, tijdelijke tentoonstelling, een congreszaal, een bureau voor handelsinlichtingen moeten daarin plaats vinden.

Onze welgemeende hulde aan de ondernemende heeren, die in deze zwaarmoedige tijden het hoofd omhoog, het hart warm kloppend weten te houden, en — hoezeer getroffen door het schrikwekkend gebeuren in Europa — den moed hebben, onvermoeid en onverzwakt te arbeiden om voor Indië den weg te bereiden tot een heilvolle toekomst!

Persoverzicht.

Sociaal-Democratie in Indië.

In een hoofdartikel in de *Nieuwe Crt.* van 25 Aug. lezen wij o.m.:

„Volgens de laatste mailberichten — en een uitvoerig schrijven uit Indië in *Het Volk* — verwachtte men in de Indische sociaal-democratische Vereeniging een splitsing of althans een reorganisatie. Men is er de rumoerige en terecht onpractisch geoordeelde leiding van Sneevliet moede. Het evenbedoeld ingezonden schrijven zet duidelijk het steeds scherper geworden meningsverschil uiteen tusschen den leider en de oppositie, hoofdzakelijk door de partijgenooten Koperberg en Westerveld geleid.

Sneevliet stuwt de massa der inlandsche bevolking door zijn propaganda rechtstreeks op revolutie aan. Hij richt zijn streven zonder beginsel of eindprogramma, zonder richting, stelselloos reeds op een eindrevolutie, op een grooten „kladderadatsch“, — zijn tegenstanders wenschen voorloopig slechts op den grondslag van het werk van..... Van Kol, de bevordering van de industrialiseering van Indië en de

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE,

SPRAAKLEERARESEN TE

AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916

behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met September Cursussen geopend, met twee lesuren per week.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPE STRAAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKANISCHE KANTOOR
ARTIKELN · VULPENHOUDERS
BOEKBINDERY · BOEKDRUKKERY
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. Bijzondere Middelbare Handelsschool met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus. Eveneens officieel als zodanig erkend. De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSMA.

GESCHER & KEMPER

Magazijnen
ter Complete Meubilerie

DEN HAAG - VLAMINGSTRAAT 22
AMSTERDAM - ARNHEM - BREDA - ROTTERDAM

Mevrouw!

Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op

No. 2508 Haag.

Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.

L. A. Biesmans, fa P. Kok.

Spekslagerij.

Groenmarkt 38.

Au Corset Gracieux.

G. W. COPPERS.

DEN HAAG,
Spuistraat 36, Telef. 3334.
Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.
ROTTERDAM,
Hoogstraat 334, Telef. 6474.
ARNHEM,
Ketelstraat 24, Telef. 1495.
DORDRECHT,
Voorstraat 289, Telef. 1146.
HEIDEN,
Maarsmanssteeg 23, Telef. 577.

Grootste en meest
uitgebreide
Corsetten-Magazijnen
zooewel in
de goedkoopere als
duurste soorten.

GEEN BETER DAN
GAZELLE-RIJWIELEN

VROLIJK & Co., Zoutmanstraat 10a, Valeriusstraat 60, DEN HAAG.

deelneming van de inlandsche bevolking aan dit proces, omdat hiermede gepaard gaat het ontstaan van een klasse, van „grond- en productiemiddelen losgeraakte bezitlozen.” Immers van hun standpunt uit, meenen zij zeer terecht, dat de eerste voorwaarde voor een doeltreffende sociaal-democratische propaganda is de aanwezigheid van een proletariaat en, daar dit in het nog op agrarischen grondslag berustend Indië, een enkele uitzondering niet mede gerekend, nog niet valt aan te wijzen, is de bodem er nog niet rijp voor een rein sociaal-democratische propaganda.

Wij gelooven niet aan praktische uitkomsten van kunstmatige industrialisatie op de door hem voorgestane wijze.

Dat er voor de sociaal-democratie ook in Indië terrein te bewerken valt, kan men niet ontkennen, alleen nog in lange niet onder de inlandsche bevolking, ook niet op Java en Madoera. Zooals de heer Soewardi Soerja Ningrat in een ingezonden stuk (*Het Volk* dd. 16 dezer) zich verontschuldigt, dat hij tegenover sociaal-democraten minder voegzaam voor zijn „vaderland” opkomt, zuiver uiteenzet, is de inlandsche beweging op Java een nationalistische, „omdat wij voorshands strijden voor de geleidelijke, maar algeheele bevrijding van onzen geboortegrond, de grootste koloniale bezitting van Nederland.” Dit is echter geen doel, „maar middel om te geraken tot een menswaardig bestaan.” Zij streven naar „een hooger ideaal dan de systematische verdrijving van een vreemd bestuur, d.i. de verovering der nationale vrijheid.”

Doch in afzienbaren tijd blijft dit, het wordt met te waardeeren oprechtheid uitgesproken, wel het groote en voornaamste doel. Wapen of doel, het inlandsch nationalisme „gaat tegen het imperialisme van Nederland.” Dit nationalisme, beseffen de inlandsche meer ontwikkelde terecht, kan niet gebaat worden door een actie naar Sneevliets opvatting en manieren, wel steun vinden bij het democratische der sociaal-democratie, — in het moederland meer nog dan in Indië zelf.

Politieke Rechten.

Onder dit hoofd schrijft H. J. Vermeer, lid Indisch Comité van den Vrijzinnig Democratischen Bond en redacteur van „Onze Koloniale Pers”, bijblad van de „Vrijzinnig-Democraat”, o.m.:

De heer Rhemrev, lid van de deputatie Indië Weerbaar, sprak in verschillende bijeenkomsten in Nederland een rede uit, waarmede hij o.m. propaganda maakte tegen Inlandsche militie en tegen het toekennen van politieke rechten aan Inlanders. *)

En met een zeker soort politieke Schadenfreude lanceerde hij daarbij de volgende woorden:

Welnu, de lieden, die aan de actie I. W. een politiek tintje willen geven, eischen nu reeds politieke rechten voor Indië, dat zij zelf nog voor onmondig verklaren. Meenen zij, dat Indië misschien daardoor plotseling mondig wordt? Geeft men in een beschaafd land aan onmondigen dergelijke rechten? Ik verwijs dan ook slechts naar de rede van den heer J. Th. Gerlings, de man, die het werk voortzet van den grooten Javanen-kenner en Javanen-vriend Van Deventer, op Zaterdag 28 April in de Koningszaal in Artis. De heer Gerlings zeide, dat en Van Deventer en hij het Javaansche volk nog niet rijp achten voor het toekennen van politieke rechten.

Kapitein Rhemrev wil die uitlating van den heer Gerlings dus benutten om aan „Indië”, waartoe hij zelf als „Indiër” behoort, waartoe alle Indische Europeanen, Chineezen, Minahassers, enz. enz. behooren..... politieke rechten te onthouden! Voor onmondig uit te maken! Zijn eigen redevoering zou dus staan in het teken van „onmondigheid!”

Maar bovendien..... die uitlating is absoluut verkeerd weergegeven. Wij wendden ons tot den heer Gerlings, die ons mededeelde, dat door hem op 28 April de uitdrukking „het toekennen van politieke rechten” niet werd gebezigd!

Sprekende over het streven van Van Deventer tot het bevorderen van samenwerking tusschen Europeanen en Indiërs, wees hij erop, dat Van Deventer den Indiër geschikt achtte om reeds thans een veel belangrijker plaats in de bestuurs-organisatie te vervullen dan tot dusverre aan dezen wordt toegekend.

Daaraan voegde hij toe, dat de volken van Ned.-Indië evenwel thans nog niet rijp kunnen worden geacht voor een volksvertegenwoordiging met wetgevende macht en dat ook Van Deventer, ware hij nog in leven, hetzelfde standpunt zou innemen.

Dat klinkt heel anders dan wat de heer Rhemrev ons geliefde voor te zetten!

Opheffing van het ballingsbesluit van Soewardi.

In de „Vrijzinnig Democraat” van 25 Augustus schrijft H. J. Vermeer):

Bij besluit van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië van 17 Augustus is de beschikking, waarbij aan Raden Mas Soewardi Soerjaningrat het eiland Banka tot verblijf was aangewezen, ingetrokken.

Zooals bekend, verkoos hij z'n vrijheid in Holland boven gevangenschap op Banka en vertoefde hij daarom van af 1913 in Nederland.

*) Deze redevoering kan men in haar geheel vinden in het Juli-nummer van „Onze Vloot” en in het Koloniaal Weekblad van 31 Mei.

Na hetgeen wij over zijne verbanning in het nummer van 28 Juli in ons koloniaal bijblad schreven onder het opschrift „Machtsmisbruik” en gezien de drang, die bij voortdurende uitging van onze partij en van geestverwanten tot opheffing van dat besluit, kunnen wij volstaan met het uitspreken van onze grootte voldoening.

Soewardi en zijne dappere echtgenote, die vrijwillig de bittere ballingsjaren in Holland medemaakte en hem krachtig steunde, van harte gelukgewenscht!

Op hem rust thans de plicht zijn levenstaak voort te zetten, krachtig verder te werken aan den vooruitgang van zijn land en volk.

Door geen beperkende beloften gebonden, geheel vrij, gehard door een tijd van strijd en ontbering, zijn blik verruimd door studie en door omgang met Nederlanders, die hem de wetenschap hebben bijgebracht dat Jong-Indië in Holland een krachtigen steun vindt, zal hem de noodige werkkraft daartoe niet ontbreken.

Evenmin zal het hem moeilijk vallen, martelaar als hij werd voor zijne principes, in de jong-Indische beweging een leidende positie in te nemen.

Wel zal het hem moeilijk vallen daarbij den juiste toon te treffen!

Meer en meer treedt in Indië de tegenstelling tusschen overheerscher en overheerschte scherper op den voorgrond.

De Europeesche en Indische pers bestrijden elkan-der daar dikwijls op een dusdanige wijze, dat „rassenhaat” wordt aangekweekt, dat de kloof tusschen blank en bruin wordt verbreed! En als hij, de vurige nationalist (met sterk geprovoceerde sociaal-democratische sympathieën) zich straks in het heete land in den heeten strijd werpt, dan zal de wonde, geslagen door het ondervonden leed en onrecht — als nationalist kon hij de motieven van zijne inter-nering niet begrijpen, moest hij die voelen als een onrecht — zijn aa-pijn doen gevoelen.

Moge hij in dien strijd voor een verheven doel zichzelf beheerschen! Moge hij beseffen, dat een verscherping van die antithese leidt tot rassenhaat, revolutie, bloedbaden, onderdrukking en achteruitgang..... en kan leiden tot verbroekeling en (of) overgang in handen van een anderen „overheerscher” (overheerschers). Moge hij begrijpen, dat matiging, dat overbrugging van den kloof, streven naar associatie gepaard kunnen gaan met een streven naar vermindering van die antithese, met het zoeken en vinden van de synthese.

Wie de artikelen gevolgd heeft, die zijn vaardige pen in verschillende Nederlandsche periodieken (het Volk, de Groene en de Nieuwe Amsterdammer, Hindia Poetra, Indië, Indië-Oud-en-Nieuw) lanceerde wéét — ook al is hij het niet in alle deelen eens met die uitingen — dat Soewardi de kracht van zelfbeheersching heeft!

Dat hij die kracht nuttig gebruike..... de toekomst zal leeren of we met de intrekking van zijn inter-neringsbesluit ook „Indië” kunnen gelukwenschen.

De Redjang.

De Indische medewerker van *Het Vaderland* schrijft in het blad van 27 Aug. j.l. o.m.:

„Lebong in het Noorden, daaraan grenzende ten Zuiden Redjang, beide gescheiden door een vulkanischen dwarsrug van de Barisanketen, welke in Noord-Benkoelen den vorm van een H. heeft. Wat zou de residentie Benkoelen beteekenen zonder de rijke Lebong- en Redjang-streken?”

De rijkdom van den bodem is voor beide verschillend. Lebong munt uit door zijn mineralen-houdenden bodem. De mijnconcessie Redjang-Lebong bracht schatten op aan goud. Thans loopt zij ten einde. Van Ketahoen en — meenen we — ook van Lebong Sim-

Instituut ROELIJN
Jan v. Riebeeckstraat 88 - 's-Gravenhage

Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.

Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE.
.....GRATIS VERKRIJGBAAR

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL
TANDARTSEN.

FREDERIK HENDRIKLAAN 45.

Telefoon: SCHEVENINGEN 122.

Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”
OPGERICHT 1906.
Gevestigd Galleistraat 2a. - Den Haag.
Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
Directie: W. H. BIK, J. VAANDRAGER.

American Hotel - Amsterdam
Hotel en Café-Restaurant 1e Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen
A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

The Ph. van Ommeren Corporation
of New York.
42 Broadway New York
belast zich met expeditie en verscheping van goederen van
Amerika naar Holland,
Ned. Oost- en West-Indië.
enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.
Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

Luxe Brood- en Banketbakkerij
Willem Renout
Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.
AMSTERDAM

Pension „DE KLONIA”
Wed. C. M. DE KLONIA-v. d. Heyden.
Westeinde 3 Telefoon Z 5175
AMSTERDAM.

M. VISSER,
voorb. A. J. ROEBARD.
Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.
Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

..... **Melkinrichting**
Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683
„PASTEUR”
Scheveningen, Neptunustr. 66a - Tel. Schev. 1853
Stoom-Zuivelfabriek

pang blijkt weinig of niets meer te wachten voor de goudwinning. Daarentegen zijn nu de verwachtingen hoog gespannen voor een terrein nabij de grens met Djambi. Het werd sedert 1905 van Staatswege nauwkeurig geëxploreerd. De exploitatie er van door den Staat werd goedgekeurd in de zitting der Kamer van 19 October 1915.

Redjang trekt in hoofdzaak de aandacht om den vruchtbaren bodem, in gelukkige samenwerking met het bijzonder gunstige klimaat. De Kaba-vulkaan is hier de vruchtbaar maker van den grond.

„Aan de Kaba-vulkaan”, schreef voor meer dan een twintigtal jaren de heer A. A. von Karacson na een bezoek aan de Redjang, „heeft de bevolking van de den berg omgevende streek hare buitengewone welvaart te danken.”

We hebben in bovenstaande regelen een plekje aangeduid, wel zoo bevoorrecht als er mogelijk weinige streken op aarde zijn. En toch vragen we ons af: Is er van de voorspelling van den heer Karacson wel iets van beteekenis in vervulling gegaan?

Van de vier koffieondernemingen, door hem genoemd, is er nog slechts één tertig te vinden in het „Handboek voor Cultuur- en Handelsondernemingen in Ned.-Indië” van dit jaar. *Soeban Ajam*, dat in het district Redjang is gelegen.

Het schijnt dat voor de koffieproductie tot dusver meer het oog gericht wordt naar de een 70 K.M. zuidelijker gelegen Pasoemahstreek van de Palembangse Bovenlanden, m.n. naar de omgeving van den Goenoeg Dempo.

De groote afstanden tot de naastbij zijnde haven: Benkoelen en Palembang en het gemis van een spoorlijn, zijn vermoedelijk nog een hinderpaal, om de Redjang tot een bloeiende koffiëstreek te maken.

Vereeniging „Het Generaal van Heutsz-fonds”.

In de Amsterdamsche bladen lezen wij: „Vereeniging „Het Generaal van Heutsz-Fonds”.

Onder voorzitterschap van den heer J. H. Solkesz, had de jaarvergadering plaats.

Uit de rede van den voorzitter bleek, dat in Indië voor 28 kinderen ondersteuning wordt verleend. De verleende steun hier te lande, welke zich in het vorig jaar bepaalde tot 77 kinderen, verminderde in het afgelopen jaar door overlijden, hertrouw enz. met 14 kinderen en vermeerderde door nieuwe aanvragen met 31 kinderen.

De vereeniging „Moed, Beleid en Trouw” en het Nationaal Fonds werken ijverig mede om het doel van de vereeniging te bereiken, doch haar statuten bepalen zich niet tot opvoeding en onderwijs en zij verwijzen daarom, en ook vermoedelijk wel om reden van zuiver paedagogischen aard, de kinderen van de door haar ondersteunde nagelaten betrekkingen naar het Fonds.

Dit is op zichzelf een prachtige samenwerking en verdient ook allen mogelijken steun.

Maar om dit blijvend te bevorderen, om aan alle door het Fonds grondig onderzochte aanvragen te voldoen, is echter geld noodig.

Het vorig jaar stond de Regeering, gezien de werking van het Fonds en de vele ondersteuning, op aanvraag f 1000 per jaar toe.

Dit blijkt nu dit jaar met betrekking tot de tijdsomstandigheden, ontstaan door den oorlog, de voortdurende stijging van het aantal ondersteuning hier te lande en de daar nog bij komende aanvraag om geld voor ondersteuning in Indië, niet voldoende.

Uit het financieel verslag bleek, dat het afgelopen jaar een tekort had van f 896.37½, terwijl bovendien Indië verzoekt om toezending van fondsen, die ruim f 800 zullen bedragen.

Verder maakt het jaarverslag melding van diverse aanvragen en de daarop genomen beschikkingen, alsmede mededeeling omtrent vorderingen van leerlingen en geneeskundige verklaring van een verpleegde.

Er werd voor een totaal bedrag van f 5050.12½ in 1916 uitgekeerd.

Voorgesteld wordt om het saldo per 31 Dec. 1915 groot f 2066.49½, te verminderen met het tekort over 1916 en de rest, f 1170.12, op het volgend boekjaar over te brengen.

Bij de verkiezing van twee bestuursleden wegens periodieke aftreding van de heeren W. G. H. van Erp en J. P. H. van Maarsel werden deze herbenoemd.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Volksontwikkeling.

Volgens den Semarangschen correspondent van het *Soer. Hbl.* heeft zich te Semarang, op uitnodiging van den burgemeester, een commissie gevormd om de mogelijkheid te bespreken van het openen eener openbare leeszaal of bibliotheek.

In het Alg. Ned. Verbond was er reeds op gewezen, dat er minder noodig was een bibliotheek voor hen, die voorlichting verlangden op wetenschappelijk gebied dan wel een volksleeszaal, teneinde voornamelijk hen te bereiken, die na de lagere school verlaten te hebben, de gelegenheid misten om zich verder te bekwaamen.

De hr. Joekes meende, dat voor een en ander een som van f 40.000 noodig zou zijn. De hr. Stokvis, directeur der H. B. S., herinnerde aan het

bestaan van de bij vele oudgasten bekende bibliotheek-De Bruyn Kops, welke indertijd aan de H. B. S. overgedragen werd. Deze belangrijke boekenverzameling, welke in den laatsten tijd vooral op letterkundig gebied geregeld aangevuld is, dient in de eerste plaats voor de leeraren der H. B. S., bevat echter ook afzonderlijke literatuur voor de leerlingen, maar kan door iedereen benut worden.

Aan het gebruik door het publiek zijn echter eenige bezwaren verbonden. Ten eerste is er geen geld om den omvangrijken catalogus te doen drukken en verder is er geen bepaald met de bibliotheek belast persoon om het publiek in te lichten, en is de bibliotheek slechts op de schooldagen en -uren geopend.

Die moeilijkheden waren echter te overwinnen door op het terrein der H. B. S. een eenvoudige, doch geriefelijk ingerichte leeszaal te bouwen en een bezoldigd persoon aan te stellen, die steeds aanwezig zou moeten zijn om de gewenschte inlichtingen te verschaffen.

Ds. Brink wijst erop, dat reeds vroeger door de Loge „Constante et Fidèle” een volksbibliotheek opgericht is, die echter meer voor ontspanningslectuur diende en nu in vrij verwaarloosden toestand verkeert. Toch zouden daaruit evenals uit andere te Semarang bestaande boekerijen nog heel wat nuttige bijdragen verzameld kunnen worden. Laten we hopen, dat door samenwerking van velen op het gebied van het bibliotheekwezen te Semarang iets goeds tot stand zal komen.

De vooruitzichten der Nederlandsch indische theecultuur.

De *Deli-Courant* vestigt de aandacht op een belangwekkende beschouwing van den hr. O p d e C o u l, voorkomende in *In- en Uitvoer*, betreffende de vooruitzichten van de theecultuur in Ned.-Indië, welke cultuur ieder jaar van meer beteekenis wordt.

In verband met de eischen, die de theestruik stelt aan de samenstelling van den bodem en de hoogte- ligging meent de schr., dat de aanplantingen op Java in de toekomst slechts geringe uitbreiding zullen ondergaan. Alleen kan eenige toeneming der Java-oogsten verwacht worden door het in volle productie komen van nu nog jonge tuinen.

Naast de beroemde Preanger theeplantages verwerven de Sumatra-ondernemingen, zoowel op *Sumatra's Oost- als Westkust*, een wereldreputatie. De productie van die uitgestrekte ontginningen zal de totale thee-exporteijfers voor Ned.-Indië in de toekomst aanzienlijk opvoeren.

Aan de wereldproductie, bij benadering geschat op 750 miljoen (Engelsche) ponden, draagt Nederl.-Indië thans ongeveer 100 miljoen (Eng.) ponden bij, terwijl Britsch-Indië en Ceylon te zamen jaarlijks 500 à 600 miljoen (Eng.) ponden thee voortbrengen.

Op de Londensche markt heeft de Indische thee zich een belangrijke plaats veroverd.

Onder den drang der tijdsomstandigheden is de afzet van thee, direct op Java verhandeld, sterk gestegen, waarin een aanwijzing ligt, dat direct van Java de verkoop naar groote afzetgebieden kan plaats vinden en dat ook voor het artikel thee de markt zich verplaatsen kan.

De te Batavia verhandelde hoeveelheden thee bedroegen in 1913 14.986.000½ K.G., in 1914 15.572.000½ K.G., in 1915 29.245.000½ K.G., terwijl deze cijfers in 1916 in omvang toegenomen zijn, waar de Ned.-Ind. produceuten bij gebrek aan verlaadräume naar Europeesche havens, genoodzaakt waren in Indië zelf groote hoeveelheden te realiseren.

Voor een groot gedeelte komt de toeneming op rekening van den directen handel op Rusland.

Firma H. C. MORSINK Ez.

(JOH. H. MOHRMANN, v/h Lid der Firma LEDEBOER & Co.)

Hobbemastraat h. P. C. Hoofstr. 30

Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Kanarie-Kemirnoten,

Kloeaks,

Doan Djeroek Daan Salem,

Laksa, Agar-Agar, Assem,

Kriep-Blinjoe, Selassie,

Witte en Roode Rozen Siroop,

Kerrie djawa, Boemboes,

Samballans.

VERSCHÉ LOMBOK.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog- Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

A. KOGELS & ZOON

Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen

AVOND-
SCHOENEN

brocat, zijde,
goudleer en lak.

Wekelijksche
verzendingen
naar
de Tropen.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

Kunst onder een ieders bereik.

2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.

Prijs 60 cent per stuk.

Gratis ter inzage-

Katalogus met alle afbeeldingen à f 1.- p. st. pl. porto.

Kunsthandel H. BOS 2e Sweelinckstr. 99
..... DEN HAAGTelefoon H. 8757

Familiepension „KERCHER”

Villa „MATHILDE”

Oude Schev. weg 112-114.

Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

INSTITUUT VOOR MEISJES

EXTERNAAT — BEPERKT INTERNAAT.

Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)

School- en Pensioengeld Internaat f 800.-

Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.-

De Directrice: A. J. NELCK.

A. VAN DER PUTTEN,

Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330

Specialiteit: Damesblouses - Rokken

Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

N.V. Inrichting voor Physische Therapie

„WINTERNITZ”

Johan v. Oldenbarneveldtlaan 5 - Tel. Schev. 695
SCHEVENINGEN.

Alle Physische Hulpmiddelen: Waterbehandeling, haute Fréquence, Electricch Viercellenbad, Lichtbad, Vibratie, Kunstzon, enz.

Nauheimer-, Wiesbadener-, Carlsbaderkuren.

UIT- en INWONENDE PATIËNTEN

(ook rustbehoevenden, herstellenden en zenuwzieken).

Spreekuur van 9½-10½, des morgens.

J. H. W. VAN OPHUIJSEN, Zenuwarts,

Gedel. Commissaris.

J. S. J. DE VRIES ROBLES, Arts,

Geneesheer-Directeur.

De financiële verhouding van Gewest en Gemeente tot het Rijk.

Hieraan wijdt de hr. J. Z. van Dijk een artikel in het *Soer. Hbl.*

Of het beginsel der decentralisatie werkelijkheid zal worden, hangt voor een groot deel af van de regeling van de financiële verhouding van het Rijk en de nieuw ingestelde bestuursressorten. Worden aan de laatste de noodige geldmiddelen onthouden, dan verliest het begrip decentralisatie allen inhoud. De wetgever erkende dit, toen hij in 1913 bepaalde, dat „naar mate de omstandigheden het toelaten, voor gewesten of gedeelten van gewesten geldmiddelen (worden) afgezonderd uit die, bedoeld in art. 66 (van het R. R.), ten einde als eigen geldmiddelen van dat betrokken gebied te strekken, ter voorziening in bijzondere behoeften van dat gebied.” (Art. 68a R.R.) De nadere uitvoering van dit beginsel zou bij ordonnantie geregeld worden. Daar de praktijk van gemeentelijk en gewestelijk bestuur in Indië geheel ontbraken, kon geen richting aangegeven worden, waarin een oplossing gezocht kon worden.

Had 's lands belastingstelsel niet in een overgangstoestand verkeerd tengevolge van de invoering van nieuwe en de wijziging van bestaande belastingen, zoo had het voor de hand gelegen een vastgesteld gedeelte van een of meer landsbelastingen te bestemmen voor financiële tegemoetkoming aan de nieuw in te stellen bestuursorganisaties. Een vermeerdering dier middelen zou dan vanzelf aan de lokale kas ten goede zijn gekomen. Iedere regeling werd nu een sprong in het duister en kon dus slechts een voorloopige zijn, zooals de Minister in de Memorie van Toelichting op de ontwerp-begroting van 1913 verklaarde door de verwachting uit te spreken, dat herhaalde overweging ten slotte een bevredigende oplossing zou doen vinden.

Daar gewest noch gemeente gebaat waren met een wissel op de toekomst, werd bepaald, dat elke gemeente boven de op den voet van art. 68a. van het R. R. voor haar afgezonderde geldmiddelen de beschikking zou verkrijgen over een bedrag, gelijk aan de volle bruto opbrengst van de door haar geheven lokale belastingen en wel in dier voege, dat de opbrengst van de belastingen van het vorig jaar gebracht wordt op de begroting voor het volgend jaar. Enkele belastingen zijn daarvan uitgezonderd, terwijl bijzonder in aanmerking kwamen de belasting op de openbare gemakkelijkheden en de opcenten op de personeele en verpondingsbelasting.

Met het oog op de aanhangig zijnde bestuurs-reorganisatie achtte men voor de gewesten zelfs een voorloopige regeling niet gewenscht.

Intusschen zijn weder 4 jaar verstreken, is de bestuursreorganisatie onzekerder dan ooit, moeten de gewesten maar zien rond te komen en is er een ongelijkheid geschapen tusschen gewest en gemeente, die de innerlijke zwakheid van dit financieel beleid duidelijk aantoonst.

Het beginsel voor de gemeenten aangenomen is, dat de vermeerdering van de belastingopbrengst een maatstaf is voor de stijging harer behoeften en daarmee voor de haar door het Rijk te verlenen hulp, hetgeen we uitgesproken vinden in een circulaire van den Ien Gouvernementssecretaris (17 April 1913 No. 377), waar het heet, „dat voor deze behoefte (vermeerdering n.l. van rijksuitkeering) voorschands geen maatstaf was aan te wijzen dan de grootte van de offers, die de lokale gebiedsdeelen zelf ter tegemoetkoming in die behoefte aan hun ingezetenen opleggen.”

De gemeente, wier middelen het ruimst vloeien, krijgt dus het meest, niet die met een weinig draagkrachtige bevolking en een klein percentage aan Europeesche bewoners. Neem b.v. de gemakkelijheidsbelasting, die in Soerabaja van alle gemeenten wel het meest opbrengt. Die opbrengst is daar toch niet zoo hoog, omdat Soerabaja een behoeftige gemeente is!

„Het gebrek aan systeem, het gemis aan logischen grondslag, komt echter het sterkst uit in de financiële verhouding van het Gewest tot het Rijk”.

Bij ordonnantie No. 198 in 1914 werd de beschikking over heerdiensten aan de Gewestelijke Raden ontnomen. Nu was het reeds lang gewoonte, dat de heerdienstplichtigen voor het onderhoud der wegen niet zelf meer opkwamen, doch voor iederen dagdienst een zeker bedrag betaalden, dat in 1914 op 76 cts. geschat werd, zoodat de regering aan het gewest zooveel maal 76 cts. uitkeert, als het aantal hoofdgeldplichtigen op 1 Januari van het dienstjaar aanwijst.

In de residentie *Semarang* is nu gebleken, dat voor iederen hoofdgeldplichtige niet 76 cts., maar f 1.09 diende berekend te worden, zoodat dit gewest sedert het begin van 1914 bijna 1½ ton te weinig ontving. Op het verzoek van den G. R. aan de regering om alsnog terug te komen op het vastgestelde bedrag van 76 cts., werd nog geen antwoord ontvangen.

Voor gewestelijke werken werd de vaste jaarlijkse uitkeering aanvankelijk bepaald op f 349.500 en allengs verhoogd tot f 408.595, terwijl alleen voor technisch personeel f 49.955, voor administratief personeel f 9970 en voor transport f 17700 noodig is, zoodat in die verhooging geen vermeerdering is te zien, om tegemoet te komen aan de steeds stijgende uitgaven.

Een enkele maal wordt voor zeer belangrijke werken wel eens een bijzondere regeerings-subsidie verleend, indien er overeenstemming wordt verkregen met het Departement van B. O. W. Ontbreekt deze, zoo houdt de regering de hand op den zak en gaat dus vlak tegen de decentralisatie in.

Zooals het nu gaat, zijn de rijke gemeenten de troetelkinderen van de regering en worden de gewesten als verschoppelingen behandeld.

Bij zijn optreden als voorzitter van den G. W. te Semarang heeft de hr. Kern aan dien Raad voorgesteld de regering te verzoeken om in zake financiële steun met de gemeenten te worden gelijkgesteld. Op dit verzoek, ingediend in *November 1914*, kwam, nadat in *Februari 1916* aan dat verzoek herinnerd was, een antwoord, waarin de Ie Gouv. Sec. meedeelde, dat Zijne Excellentie, hoewel de wenschelijkheid erkennende om ook aan de gewesten tegemoet te komen in hun geldelijke nooden, van oordeel is dat, waar van dadelijke urgentie bezwaarlijk kan worden gesproken, het thans niet het juiste oogenblik is om daartoe 's lands kas met blijvende uitgaven te bezwaren en dat het den Landvoogd onvruchtbaar voorkomt om in afwachting van den terugkeer van betere tijden, over deze aangelegenheid een louter principiëel overleg met den Minister van Koloniën te openen.

Al schreeuwt de praktijk de urgentie dezer zaak uit, eerst moet er een principiëel overleg plaats hebben, waarvoor het nu de tijd niet is. Gewichtiger aangelegenheden, zooals b.v. de overname van het Babat-Djombang-hijntje, namen 's ministers aandacht in beslag.

Dan dienen er betere tijden te worden afgewacht. „Dit is wel een van de grootste ellenden van dezen oorlog, dat hij als zulk een voor de hand liggend middel wordt aangegrepen om zelfs dringend noodige hervormingen niet tot stand te brengen.”

„Wanneer men de argumenten op hun werkelijk gewicht onderzoekt, valt het moeilijk, om de gedachte aan een zekeren onwil bij onze huidige koloniale regering van zich af te zetten en is met name haar financieel beleid niet in staat om een ongeschokt vertrouwen daarin te bewaren. Er is een sterk vermoeden, er zijn sommige feiten, die er op wijzen, dat de aandrang tot krachtiger handelen bij het Indische bestuur niet ontbreekt. De groote remmende kracht echter gaat uit van het Plein. Zoolang Indië nog zijn Koloniale Raad mist, is het de plicht der volksvertegenwoordiging in Nederland, om in het belang van zijn koloniën die remmende kracht te breken.

Suriname.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat Gouverneur *Staal* — afwijkende van de opvatting zijner voorgangers — persoonlijk de zitting der Koloniale Staten heeft bijgewoond ter verdediging van zijne begroting voor zooveel betref het algemeene beleid.

Het blad *Suriname* houdt daarover een nabetrachting. Er waren voor- en tegenstanders. De voorstanders zagen daarin het middel tot zuiverder gedachtenwisseling en vruchtbaarder samenwerking tusschen Bestuur en Staten.

„In gevallen toch waarin de gedelegeerden geen vrijheid vonden een beslissing te nemen, een toezegging te doen, een inlichting te geven, een standpunt vast te stellen, zonder nader overleg met den gouverneur, zou deze allicht openthoud of vertroebeling van debat kunnen voorkomen, door dadelijk te zeggen waarop het aankwam. Vooral verheugde men zich dat 't met den dooddoener: „ik zal het aan mijn lastgever overbrengen”, gedaan zou zijn; de lastgever zou er zelf wezen om zijn oordeel kenbaar te maken.”

De tegenstanders vreesden, dat het prestige van den landvoogd er onder zou lijden.

„Het standpunt der tegenstanders vond geen steun in de ervaring in de Demerarische volksvertegenwoordiging.

Zeker, er vallen soms heftige woorden. O.m. hebben de afgetreden Gouverneur, Sir Walter Egerton en de op hem volgende interimaire Gouverneur, de heer Clementi, harde dingen rechtstreeks aan hun adres moeten hooren.

P. M. BROEKMANS
16, 18 Koningsplein 20, 439
AMSTERDAM.

Uitrustingen
voor O. en W. Indië
voor Giviël en Militair.
(Oudste huis).

Vraagt geïllustreerde Catalogus.

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 %o gewaarborgd.

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 52.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes	Rokin	Mauritskade
Peijenoord Glabbeek Schiedam Vlaardingen	Zaandam	Bezuidenhout Kruisstraat Nauddijk Rijswijk Scheveningen

Handelscredieten.

Voorschotten in rekening-Courant.

Depositoren's.

Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.

Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 6.900.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar	Geldermalsen	Sneek
Alphen a/d Rijn	Gouda	Stadskanaal
Amersfoort	Gorinchem	Terneuzen
Apeldoorn	Groningen	Tholen
Arnhem	Harlingen	Tiel
Barneveld	Heerenveen	Uithoorn
Bodegraven	Hengelo (O.)	Utrecht
Coevorden	Katwijk	Veenendaal
Culenburg	Leeuwarden	Vlissingen
Delft	Leiden	Wildervank
Doetinchem	Meppel	Woerden
Dokkum	Middeburg	Ijmuiden
Dordrecht	Purmerend	Zeist
Drachten	Schagen	Zierikzee
Ede	Schoonhoven	Zutphen
Franeker	Slidrecht	Zwijndrecht

Discontieren en Incasseeren.
Wissels op Binnen- en Buitenland.

Maar dat daardoor het prestige van het Gouverneurschap naar beneden zou gehaald zijn, is niet gebleken. Dit is op zich zelf ook duidelijk. Immers, iemand die een hooge positie inneemt en het „noblesse oblige” in het oog houdt, m.a.w. optreedt in overeenstemming met de hoogheid van de door hem bekleede post, kan niet door anderen neergehaald worden; hij kan dwalen, maar als zijn goede trouw blijkt, kan zijn dwaling geen afbreuk doen; vriend zoowel als tegenstander zal hem eerbiedigen.

Evenwel kan hij zich zelf neerhalen door een incorrekte houding”.....

„Het deelnemen door Gouverneur Staal aan de begrotingsdebatten is een proef geweest, welke niet van belang ontbloeit is en een toetssteen mag zijn voor de voor- en tegenstanders van het denkbeeld.”

Het blad geeft dan aan in welk opzicht de houding van den Gouverneur teleurstellend is geweest.

„Of de tegenstanders van het denkbeeld de Gouverneur-in-de-Statens, dan gelijk kregen?

In geen deele.

In de eerste plaats leek, behalve de voorzitter — die zeer zenuwachtig deed en sommige leden zelfs hinderde — niemand door de aanwezigheid van den Gouverneur geïntimideerd.

Integendeel, de critiek vloede even rijkelijk en onbeschoord als wanneer de Gouverneur er niet geweest ware.

En ofschoon de landvoogd zich bloot gaf, door zwakke zaken te verdedigen en de leden zich daarbij niet neerlegden, is hij door alle sprekers met onderscheiding behandeld.

Van een aangetast prestige schijn noch schaduw. In dit opzicht is de proef uitnemend geslaagd.

Mag hetzelfde in het ander opzicht niet gezegd worden, wij twifelen er niet aan, of als de Gouverneur het experiment geregeld herhaalt, de resultaten steeds beter zullen worden.

Wij zijn er overtuigd van dat als Gouverneur Staal zich opnieuw geïntereerd heeft in de psyche van het Surinaamsche volk, hij ook het juiste standpunt zal vinden en voor de bevolking van Suriname herleven als de oude Staal van voor 10 jaar, van wien zij zulke goede herinnering had.”

In de nummers van 15 en 22 Augustus van het geïllustreerd weekblad „Indië”, zeer interessante en voortreffelijk verlichte artikelen over Suriname. In het eerste nummer vertelt *Jkvr. H. B. de la Basscour Caan* over de leprozen-kolonie „Bethesda” en in dat van 22 Augustus beschrijft de heer *Fred. Oudschans Dentz* de stad Paramaribo.

„Het geregeld en matig leven — waaraan de noodige beweging niet mag ontbreken — biedt in het vrij gunstige klimaat — aldus besluit de schrijver — waarborg, dat men er lang en gezond kan leven, ofschoon de hooge temperatuur, die ingespannen arbeid in een tropisch klimaat en de eentonigheid van het dagelijksch bestaan bij de Europeanen uit den aard der zaak afmattend werken op lichaam en geest, waarom na een eenigszins langdurig verblijf in de kolonie verloven naar de gematigde luchtstreek noodig en verstandig zijn om nieuwe krachten op te doen.”

Eenigen tijd geleden maakten wij hier melding van een artikel in het „Koloniaal Tijdschrift”, No. 3, 6e jaargang (1917) getiteld „De Kolonisatie van Guyana”, door *Fred. Oudschans Dentz*, waarin de schrijver een overzicht geeft van de kolonisatieproeven en kolonisatieplannen in den loop der tijden.

In een geschrift, dat ons dezer dagen in handen kwam, „Die Kolonialreiche der Grossmächte 1871 — 1916”. Von Legationsrat *Dr. Alfred Zimmermann*, 1916. Verlag Ullstein en Co., Berlin, vonden wij melding gemaakt van nog een niet tot uitvoering gekomen kolonisatieplan in het laatste deel van de 18de eeuw, van een zekeren scheepskapitein *J. Netelbeck*: „Er machte mehrere Fahrten nach der afrikanischen Westküste und verschifft von da Sklaven nach Westindien in derselben Art, wie es einst Raule betrieben hatte. Auf Grund seiner Erfahrungen legte er 1786 dem König den Plan zur Erwerbung einer Kolonie in Surinam vor, wohin von Afrika aus, wo gleichfalls wieder Gebiete in Besitz zu nehmen gewesen wären, Neger verschifft werden sollten. Friedrich der Grosse hat die Angelegenheit in Erwägung gezogen. Günstig war der Augenblick jedenfalls dafür nicht. Damals bereiteten sich gerade die Kämpfe der Französischen Revolution vor; in der Welt regte sich lebhafter Widerspruch gegen den so lange ohne Skrupel allgemein betriebenen Menschenhandel. Gleichzeitig hatten die Gedanken der Französischen Volkswirte über die Wertlosigkeit kolonialer Politik im allgemeinen damals überall Wurzeln geschlagen. Ehe der König sich entschied, erliefte ihn der Tod. Sein Nachfolger widmete der Sache keine Aufmerksamkeit.” (blz. 178).

WAT DE INLANDER ZEGT.

Het „Nationaal Comité”. De *Sinar Djawa* maakt melding van een vergadering, den 19en Mei j.l. te Djokdjakarta gehouden, in de kaptian van de *Pakoe Alaman*, voorgezeten door den voorzitter van het

Meisjesschool voor U.L. en M.U.L.O. der Vereeniging „Van Speykschool” VAN SPEYKSTRAAT 34.

Aanvang van den nieuwen cursus en van de Normaallessen op **Dinsdag 4 September.**

De Directrice, G. W. RUINEN.

hoofdbestuur van *Boedi-Oetomo*, p.r.m.t. *Woerjoeningrat*. Voorts waren aanwezig de afgevaardigden van de verschillende Inlandsche vereenigingen, ten getale van negen, die bij de oprichting van dit Comité tegenwoordig waren, t.w. de *Solosche Prinsbond*, *Darahdalem Mangkoenegaran*, de *Djokdjasche Prinsbond*, *Darahdalem Pakoe Alaman*, de *Regentebond*, *Mangoenhardjo*, de *Inl. Onderwijzersvereeniging* (P.G.H.B.), de *Centraal Sarikat Islam* en het hoofdbestuur van *Boedi-Oetomo*. De vergadering, welke om half tien 's avonds werd geopend, eindigde eerst den volgenden ochtend om vijf uur. Drukke discussies werden een uur lang gevoerd over den naam „Nationaal Comité”. Volgens den afgevaardigde van de Centrale S. I. O. S., *Tjokroaminoto*, gaf het den schijn, alsof het „Nationaal Comité” alleen de belangen der Javanen zou behartigen. Indien dit zoo was, verklaarde *Tjokroaminoto*, zou de C. S. I. hiermede niet accoord gaan, daar het woord „nationaal” wees op de behartiging der belangen van alle Inlanders over geheel Indië, en de C. S. I. dit beginsel ook was toegedaan. De *Inl. Onderwijzersvereeniging* ging met dit standpunt mede. Achtereenvolgens zetten *Dr. Radjiman*, *R. M. S. Soerjokoesoemo* van de *Pakoe Alaman* en *Dr. Widiodipero*, de laatste uit een theosophisch standpunt, hunne meeningen uiteen. Na deze langdurige besprekingen kwam men evenwel nog niet tot een resultaat, zoodat dit punt van de agenda naar de eerstvolgende bijeenkomst werd verwezen, terwijl men den naam „Nationaal Comité” voorloopig zou handhaven.

Hierna werd de contributie ter sprake gebracht en vastgesteld, dat elk bestuur van iedere bij het comité aangesloten vereeniging f 5 per kwartaal zou betalen. De regent van Temanggoeng kwam daarna ongeveer een uur lang aan het woord om het standpunt van den *Regentebond* in zake de voertaal uiteen te zetten. Ook omtrent deze kwestie werd geen bindend besluit geslagen. Wat betreft de aan te nemen houding in zake den *Volksraad* en het *Inlandsch kiesrecht* werd vervolgens bepaald, dat in de bondsvergadering van *Boedi-Oetomo*, welke in de maand Juli te Batavia zou worden gehouden, *Dr. Widiodipero*, *O. S. Tjokroaminoto* en *R. Sastrowidjo* praeadviezen zouden uitbrengen.

Bij half vijf kwam de „*hormat circulaire*” nog ter tafel. In het verslag van de *Sinar Djawa* komt niets voor over hieromtrent genomen besluiten. Ten slotte werd aan het dagelijksch bestuur opgedragen het bestuur van de vereeniging *Pasoenda* te Bandung aan te schrijven tot toetreding bij het Comité.

Stelpende gehouden. In de *Pantjaran Warta* is een schrijven afgedrukt van het bestuur van zekere S. I.-vereeniging in de residentie Palembang, luidende als volgt: „Den 18 April j.l. werd ik met een kameraad voor den Controleur geroepen, die mij vroeg, of ik in November 1915 een brief van *Goenawan* ontvangen had. Toen ik mij dit niet herinneren kon, hielp hij mij op weg. Het was een geheime brief van *Goenawan*, den Controleur getoond door den president van de S. I.-vereeniging. In dat schrijven werd verzocht op te geven, welke klachten de bevolking had. Eindelijk kwam mij die geheime brief voor den geest, dien ik erkende werkelijk ontvangen te hebben niet alleen, maar ook beantwoord. Ik had *Goenawan* de verlangde opgave gezonden. Hiervan was blijkbaar den Controleur een afschrift gezonden door den Resident van Palembang. De Controleur vroeg toen boos, waartoe dat alles diende en waarom klachten niet werden voorgebracht bij den betrokken Controleur.

Ik antwoordde, dat die opgave van klachten was verzocht en verstrekt om de Inlanders te helpen, die de dupe zijn van de willekeur der bestuursambtenaren. De Controleur zeide hierop, dat de zaak verder zou worden onderzocht. Tot op den huidige dag evenwel heb ik er niets naders van vernomen. Als de zaak niet spoedig nauwkeurig onderzocht wordt, vrees ik, dat de getuigen door het bestuur geïntimideerd zullen worden, zoodat ze later bang zullen zijn rondweg voor de waarheid uit te komen.”

Deze brief is in de *Pantjaran Warta* voorzien van aantekeningen van *Goenawan*, verklarende, dat hij

W. M. WEIJNE
DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

R. Kreymborg & Co
Hofverwarmers

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen
UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, { Leidschestraat 1e v. Swindenstraat Ferd. Bolstraat Nieuwendijk	DELFT, { 's-HERTOGENBOSCH. 's-HERTOGENBOSCH. MIDDELBURG, EINDHOVEN, MAASTRICHT, VENLO,	Markt Snellestraat Langedelt Rechtstraat Grote Staat Vleeschstraat
ROTTERDAM, UTRECHT, LEIDEN, ZAANDAM,	Binnenweg Mariaplaats Boternmarkt Damstraat	

Hoogfijne Maatzaken
doch
geen tailleursprijzen

Met Premievrije
Polis tegen inbraak
bij
Nieuwe
Eerste Nederlandse
Oudste Inrichting
van dien aard
te 's-Gravenhage.

Directie:
L. J. L. SCHAS,
Oud-Kap. der Gren.
C. P. KOENE,
Oud-Kapt. d. Infant.

Kantoor: Hooge Nieuwstraat 26. Tel. 3169.

Leden van „De 's-Gravenhaagsche Contracten-
Vereeniging” genieten 5 pCt. korting.

N.V. voorh. A. M. RANDOE - Haarlem.
COMPLETE
Woninginrichtingen en Betimmeringen

HOLLAND TYPING OFFICE
Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldighureau
Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.
E. VAN OS, Directrice.

J. C. CRAMWINCKEL
Firma P. J. CRAMWINCKEL & ZONEN
Hof-, Rijks- en Gemeenteverancier
NIEUWE HAVEN 360 TEL. HAAG 112
FIRMA OPPERICHT 1865.

Spiegel- en Lijstenfabriek.
Speciaal adres voor Encadrements in alle stijlen.
Uitgebreide keuze modellen voor Gravures, Etsen, Foto's en
Schilderstukken.
Zeer matige prijs voor het vergulden van
Spiegel- en Schilderlijsten.
Speciale verpakking voor EXPORT naar Indië.
Geen filiaal hier ter stede.

opgave van de „grievens” der bevolking verlangde, omdat hij als journalist verplicht is de Regeering te waarschuwen, wanneer zich onregelmatigheden hebben voorgedaan en tegen de wetten is gezondigd; en omdat art. 55 van het Regeeringsreglement den Inlander het recht toekent zijn klachten bij den Landvoogd voor te brengen.

Opruiming. In een der vorige overzichten is melding gemaakt van een bericht in de *Oetoesan Hindia*, als zoude de „adviseur honorair” voor Inl. zaken, *Tjokroaminoto*, die den 19en April een „inspectie-reis” heeft ondernomen naar Borneo en Celebes, den 9en Mei d.a.v. overhaast naar Soerabaja zijn teruggekeerd, omdat hij in Midden-Celebes toestanden heeft aangetroffen, welke hem doen vreezen, dat de *S. I.* en de *S. Iers* genoemd zullen worden, als daaraan debet te zijn. Het blad beloofde zijn lezers nadere berichten hierover, zoo het bestuur van de *S. I.* toestemming wilde geven deze te publiceeren. In de *Kaom Moeda* wordt daaromtrent vermeld, dat de redactie *Tjokroaminoto* gesproken heeft op zijn doorreis naar Buitenzorg. Hij hoopt er tot een of ander hooggeplaatst ambtenaar toegelaten te worden, met wien hij in gedachtenwisseling kan treden over die ongewenschte toestanden in Celebes. Vergissen wij ons niet — alzo de redactie — dan heeft broeder *Tjokroaminoto*, dank zij zijn ferm optreden en voortvarendheid, in zijn hoedanigheid van president van de *C. S. I.*, reeds vier residenten doen vallen.

Wanneer komen de regenten aan de beurt? **Het A.B.C.-Syndicaat.** De *Pertimbangan* deelt mede, dat dit Arabieren, Boemipoetra en Chineezers syndicaat besloten heeft om het kantoor van de *Pertimbangan* van Bandoeng naar Batavia over te brengen. In verband hiermede zou het blad in Mei niet verschijnen. Den 1en Juni zou het dan op nieuw te Batavia uitgegeven worden. Thans wordt daarin alsnog opgenomen een request aan den G.-G., naar aanleiding van 't feit, dat in den nacht van den 1en op den 2en Maart j.l. een Chinees van de Kampong Soengei Doeri, onderafdeeling Singkawang (Borneo) door een militaire patrouille bij ongeluk is dood geschoten. Requesten zijn ook gezonden aan den chef van het Departement van Oorlog, aan de Tweede Kamer, aan den resident van Pontianak, den militairen Commandant, den militairen en civielen assistent-resident van Singkawang en aan den Chineeschen consul te Padang.

Klachten. De *Oetoesan Hindia* schrijft, dat de Inlanders van het onderdistrict Banjoeanget (Besoeiki) van af de maand Januari in betaalden dienst zijn uitgekomen om voor het aangekondigde bezoek van den Gouverneur-Generaal de wegen in orde te maken. Maar over de betaling wordt geklaagd. Deze geschiedt steeds te laat, met het gevolg, dat de menschen nu recalcitrant worden en niet meer willen uitkomen.

Door den Bond van het Inl. *Pandhuispersoneel* is, volgens bovengenoemd blad, indertijd bij den dienstchef een request ingediend, waarin op verbetering van de dienstvoorwaarden werd aangedrongen. Hierop is, naar het blad vernam, reeds een antwoord binnengekomen. Met ingang van 1918 zal met de in het request vervatte voorstellen rekening worden gehouden. De regeering heeft n.l. haar voornemen te kennen gegeven om de titels van administrateur 1e, 2e en 3e kl. te vervangen door die van hoofdbeheerder en beheerder. Wanneer een gunstige beschikking afkomt op bedoelde voorstellen, gaat het blad verder, dan zullen in Januari 1918 alle administrateurs 1e kl. beheerders 1e kl., behalve acht hunner, die tot beheerders zullen worden aangesteld. Voorts zullen alle Europeesche administrateurs 2e en 3e kl. den titel krijgen van beheerder 2e kl., waarbij de rang van Europeesch administrateur 3e kl. komt te vervallen. Tot den rang van administrateur 3e kl. worden slechts Inlanders toegelaten. De titel van Inlandsch-adjunkt-administrateur wordt later eveneens vervangen door dien van adjunkt-beheerder 3e kl.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Schending Archief-geheim. De hoofdredacteur van de *Warna Warta* is door den Officier van Justitie te Semarang gehoord, wegens het bekend maken in zijn blad van een archief-geheim, door het publiceeren van gedeelten uit een geheim rapport van den heer Mouw, den adviseur voor Chineesche Zaken.

Wanbeheer. De *Perniagan* verklaart, dat meer en meer blijkt, dat de *S. I.* nog steeds niet hare geldmiddelen kan beheeren. Nu weer meldt de *Kaom Moeda*, dat de *S. I.* van Garoet geen geld heeft. Een berichtgever doet, naar aanleiding van een gehouden bijeenkomst te Garoet, eigenaardige mededeelingen over het bestuur. Deze vergadering werd den 15en Maart j.l. in de bioscooptent aldaar gehouden. Om te beginnen — alzo de berichtgever — betalen de helft der toegetroden leden hun entreegelden niet. En toen op de bedoelde bijeenkomst de kas-verantwoording werd voorgelezen, maakte een der leden de opmerking, dat dit heel prachtig was, maar dat hij voortaan wel gaarne kwitanties wilde zien. *Jahja*, godsdienstonderwijzer en voorzitter van de plaatselijke vereniging, werd wit toen hem de noodige vragen dienaangaande gesteld werden. Hij antwoordde, dat hij geen schuld had en dat de verantwoording

bij den secretaris berustte. Een bestuurslid, dat gekomen was om de kas op te nemen, moest onverrichterzake terugkeeren. „Kom maar een anderen keer terug; ik heb nu geen tijd”, zeide de voorzitter. Grappig is 't, dat er een post in de verantwoording voorkomt, die aldus luidt: *Gekocht een kip voor de bestuursvergadering...* Bovendien onderneemt de voorzitter reises buiten Garoet, waarvoor hij de toestemming der andere bestuursleden niet heeft verkregen, terwijl hij niettemin de kosten uit de verenigingsgelden bestrijdt. Eens is hij zelfs acht dagen te Soemedang geweest op rekening van de kas. Bovendien draagt hij dan zijn functie over aan zijn schoonvader, die niet eens bestuurslid is. Het vreemde van de zaak is echter, dat de man nu bij de laatste bestuursverkiezing als president is herkozen en als vice-president zijn schoonvader naast zich heeft gekregen. Men is thans bezig een tegenactie te voeren, waarbij de handelingen van dezen president aan het oordeel van den rechter zullen worden overgelaten. De bijeenkomst, waarin hij in zijn functie herkozen werd, bleek achteraf ongeldig te zijn.

Onnutte belasting. Zooals wellicht bekend, brengen de Chineezers op de groote plaatsen een zeker bedrag op, het zoogenaamde *wang djaga* en *wang lantera* ten behoeve van de politiediensten en de straatverlichting in de Chineesche wijken. Het is de gewoonte, dat deze gelden door de Chineesche wijkmeesters worden geïnd. Thans hebben de Chineezers op enkele plaatsen zich afgevraagd, waarvoor deze gelden eigenlijk bestemd zijn, daar de wijkmeesters toch niet bij machte blijken te zijn voor de rust en veiligheid in hunne wijken te waken. Doch niemand durfde tot nu toe zich openlijk hierover uit te laten. Een dezer dagen werd evenwel te Solo een gedrukte circulaire verspreid, welke voluit ondertekend was en waarin er bij de Chineezers op aangedrongen werd de *wangdjaga* en *lantera* voortaan maar niet meer te betalen, daar het absoluut nutteloos was. Wat de veiligheid betrof, heette het daarin, deze zaak kon men gerust aan het Gouvernement overlaten. Beter ware 't, de bedragen te schenken voor liefdadige doeleinden. Naar aanleiding hiervan, meldt de *Sin Po*, is een conferentie bijeengeroepen van de Chineesche wijkmeesters, onder voorzitterschap van den Luitenant Chinees, en den volgenden dag zijn zij bij den Assistent-Resident verschenen, die beloofde het oordeel van den Resident te zullen inwinnen.

Pro-Sultan en Duitsch. De „*sympathie*” (sic) die de *S. I.* voor den *Jadisah* (sultan van Turkije) gevoelt — alzo de *Perniagan* — brengt noodwendig mede, dat deze vereniging pro-Duitsch is. In de *Oetoesan Hindia* — zoo verklaart de schrijver — heeft onlangs een artikel gestaan onder den titel van: „*Keizer van Rusland*”. Die vorst met onbegrensde macht is — zoo heet 't — van den troon gestooten. Wie ooren heeft om te hooren, die hoore. En dan: Die revolutie in Rusland kan niet anders dan van gunstigen invloed zijn voor de vijanden van Rusland. Een land, dat inwendig verdeeld is, kan natuurlijk niet krachtig naar buiten werken. Wij en de geheele Mohamedaansche gemeente brengen daarmede de Midden-Europeesche Staten geluk. Deze revolutie zal voor Duitschland en zijne bondgenooten de eindoverwinning zijn. De overwinning van de Engelschen in Mesopotamië zal dan blijken van nul en geenerlei waarde te zijn. Alle booze handelingen van de Engelschen tegen het Chalifaat van Constantiopol zullen op de Engelschen zelf neer komen. Zoolang nog de zon en de maan aan den hemel staan, is 't niet te verwachten, dat iets te kort zal worden gedaan aan de macht en de kracht van het Chalifaat. Ons geloof daarin is onverzwakt. Geve Allah, dat die macht en dat aanzien meer en meer mogen toenemen. Nog tal van stammen zijn den Sultan trouw gebleven, zooals: de Senosi, de Ali Dinar, de Seped, Ibn Rassid, Iman Jahja, de Al Edresse. De moeilijkheden, waarin Turkije verkeert, hebben den band nog meer versterkt, die er tusschen ons en Constantiopol bestaat. Zij, die stammen, helpen Turkije aan soldaten en de noodige materialen. Dit versterkt ons in onze blijde verwachtingen. Mogen zij door Allah in vervulling gebracht worden. Wij — alzo de *Perniagan* — halen deze zinsneden aan, om aan te toonen, hoe door de *Oetoesan Hindia* op de bevolking gewerkt

G. J. R. VAN DER GAAG & ZON
 GROENMARKT 27
 TELEPHOON No. 2512

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
 □ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
 □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.

Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

B. P. GENEMANS
 VALERIUSSTRAAT 122 DEN HAAG TEL. 3376

Ondulation-Marcel
 Manicure en Massage.

ATELIER VOOR HAARWERKEN.

Kleermakerij UNICUM
 Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
 REPAREREEN
 KEEREN

VERMAKEN
 MODERNISEEREN
 OPNIEUW VOEREN
 OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers
 STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
 van Dames en Heerenkleeding.

Bijz. geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.
 Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

AUTOMOBIEL-TECHNICUM
 Charlotte de Bourbonstraat 63-65. 's Gravenhage
 Directeur: G. F. STEINBUCH c.c. ing., Corn. Speelmanstraat 42, Tel. 204.

Cursussen voor Automobilbestuurders, voor Chauffeurs en voor Reparatoren.

Prospectus op aanvraag.

Bij voldoende deelname speciale cursussen te organiseren voor verlofgangers.

WIENER & VAN WITSEN
 Rotterdam Hoogstraat 226
 Gevestigd 1851.

Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
 Speciaal naar maat.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERDIEVEN

DE GELUK-ONDERWIJS IN

DUITSCH. ENGELSCH. FRANSCH. SPAANSCH. ITALIAANSCH.

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
 — OVER DE WAALSCHER KERK —

58^a NOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL: 2234

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,
 Telefoon No. 3902.

wordt. Als werkelijk de O. H. de meening uitsprekt van het overgrote deel van de Mohamedanen, dan is Engeland's oordeel, dat de Inlandsche bevolking niets om Turkije zou geven, wel onjuist.

Om hulp van China geseind. De Chineesche Handelsvereniging te Semarang heeft, volgens de Perwarta Soerabaja een telegram gestuurd aan het Departement van Landbouw en Handel in China, waarin wordt aangedrongen op het zenden van Chineesche oorlogschepen naar Java tot bescherming van de Chineesche ingezetenen in N.-I. De Sin Po heeft dit telegram uit The China Times vertaald, waarin o.m. voorkomt, dat er 300.000 Chineezzen op Java wonen, aan wie wel is waar door de wet veiligheid van personen en goed is gewaarborgd, doch die er zich bezorgd over maken, of de Nederlandsche neutraliteit geëerbiedigd zal blijven en die overtuigd zijn, dat ingeval van inbreuk daarop in Nederland, het Gouvernement op Java niet in staat zal blijken de Chineesche belangen voldoende te kunnen beschermen. Daarbij wordt niet zoo zeer gevreesd voor den buitenlandschen als wel voor een binnenlandschen vijand.

Klachten. De Perniagan heeft 't weer over de zoutmakers op Madoera. Indertijd heeft 't melding gemaakt van een request aan den Landvoogd door de plaatselijke S. I. verenigingen op dit eiland om het aan de bevolking uit te keeren bedrag per kojang ruw zout te verhoogen van f 10 tot f 25. Ook van wege de duurdere levenswijze. De Octoesan Hindia is, volgens genoemd blad, fel in haar critiek op de wijze, waarop door een tweetal hoofdamttenaren van het departement van Gouvernements-bedrijven een onderzoek werd ingesteld naar de in het request opgesomde bezwaren. Het blad wijst er op, dat deze ambtenaren niet onbevooroordeeld hun advies zullen kunnen uitbrengen, omdat zij ambtenaren van denzelfden diensttak zijn en zich dus doorgaans zullen kunnen vereenigen met de reeds getroffen regelingen. Het begrijpt niet, dat het onderzoek naar zulke kwesties niet aan een hoofdamttenaar wordt opgedragen, die er geen belang bij heeft, bijz. aan een lid van den Raad van Indië, als Regeerings-Commissaris. Zoolang de Regeering aan ambtenaren van denzelfden tak van dienst het onderzoek opdraagt, zullen de zoutmakers moeite hebben om volledig recht te verkrijgen, en de redactie vindt 't niet meer dan behoorlijk om een regeerings-commissaris het onderzoek op te dragen, daar het hier een kwestie betreft, waarbij niet minder dan 150.000 zoutmakers zijn betrokken, uit wier bedrijf het Gouvernement jaarlijks tientallen van miljoenen winst trekt. Schrijver vindt het verzoek, om voortaan per kojang f 25 in plaats van f 10 aan de bevolking uit te keeren, billijk, daar het Gouvernement zelf f 200 per kojang winst maakt. Na het verwijt, dat de Regeering slappe ambtenaren zonder energie aanstelt, die niet zelfstandig kunnen denken, die groote salarissen genieten, zonder nut in auto's rijden en brieven teekenen zonder meer, verzoekt de O. H. dringend om een onpartijdig regeerings-commissaris met het onderzoek te belasten.

Van Vreemde Koloniën.

Zelfbestuur voor Britsch Indië.

Wij lezen in 't bijblad van den Vrijzinnig Democraat „Onze koloniale politiek“ van 25 Augustus een artikel van den heer G. Nypels, waarin de Nederlandsche regeering wordt aangespoord haar koloniaal programma uit te spreken. Hij verwacht dat dit dan in beslist vrijzinnige en democratische richting moet gaan, zoodoende zullen de partijen, welke in Indië voor een democratische evolutie ijveren, welke gericht is op zelfbestuur, vertrouwen krijgen op de goede en ernstige bedoelingen der regeering. Op deze wijze zal 't wederzijdsch vertrouwen herwonnen en bevestigd worden en zal met vereende krachten voor de economische en intellectuele ontwikkeling van Nederlandsch Indië worden geijverd.

't Artikel is onder een gunstig gesternte geschreven, want ongeveer te gelijk met zijn verschijnen, heeft de Britsche regeering voor Britsch-Indië gedaan, wat de heer Nypels voor Insulinde vraagt. Men kan dus 't praktisch uitvoerbare niet ontkennen, en zal er geen staatkundige fantasie zonder meer in kunnen zien. Wat de staatssecretaris voor Indië, lord Montagu, den 20 Augustus in 't Lagerhuis officieel verklaarde, is vrijwel juist datgeen wat in „Onze koloniale politiek“ van de Nederlandsche regeering werd gevraagd.

't Reuter-bericht zeide: De politiek der regeering, waarmee de regeering van Indië 't volkomen eens is, is die van toenemende deelneming der Indiërs aan elken tak van 't Indische bestuur en de geleidelijke ontwikkeling van de zelfbesturende instellingen, ten einde een verantwoordelijke regeering in Indië als een ongeschonden deel van 't Br. rijk te vestigen. Besloten is, dat ingrijpende stappen in deze richting zoo spoedig mogelijk zullen worden gedaan. Het is van 't hoogste belang, dat er een vrije en niet-formeele gedachtenwisseling zal zijn tusschen de menschen, die in 't moederland op 't kussen zitten en die in Indië. De regeering heeft besloten, de uitnoodiging van den onderkoning aan te nemen om in Indië over te gaan tot een bespreking van deze zaken met den onderkoning en de Ind. regeering gedurende den winter.

De staatssecretaris voor Indië zeide ook, dat de regeering heeft besloten, dat de slagboom, die tot dusver de Indiërs belette om den officiersrang in 't Br. leger te bekleden, zal worden weggeschoven. Er zijn stappen gedaan, om Indische officieren, die behooren

tot de uit geboren-Indiërs samengestelde strijdkrachten te land, die in den tegenwoordigen oorlog in 't veld zijn geweest en door de Ind. regeering als erkenning van hun diensten aanbevolen werden, de aanstelling tot officier te verlenen.

Tot nu toe zijn Indiërs alleen officier bij de speciale Ind. korpsen, die niet als Br. regimenten gelden. 't Nu voorgestelde zal zeker niet voldoen aan de wenschen der Indiërs, die een plaats als gelijkgeboortigen in de gelederen vragen, doch niet als gunst en als getoleerdeerden.

Wat deze opleidingskwestie van Inlanders tot officier betreft, is Ned. I. thans wellicht op den goeden weg, maar voor 't overige spiegelde de regeering ten onzent zich aan de Engelsche; nu deze voorgaat, ligt ook daarin een reden te meer tot handelen.

The grand old man of India.

't Toeval heeft gewild dat de Indische mail ons bijzonderheden, over 't verscheiden van Dadabhai Naoroji heeft gebracht terzelfder tijd dat, door de bovenvermelde verklaring van lord Montagu voldoening is gegeven aan de beweging waarvan hij de vader is geweest. Mocht deze merkwaardige man den hoogen leeftijd van bijna 93 jaren bereiken, hij is toch nog even te vroeg heengegaan, daar die bekroning van zijn werk zijn laatste levensdagen wel had mogen beglanzen. Overigens heeft hij in 't algemeen niet te klagen gehad over 't hem beschoren lot, in tegenstelling met de predikers van nieuwe inzichten en de voorvechters voor nieuwe denkbeelden, heeft hij in menig opzicht waardeering ondervonden. Hij is de grondlegger geweest van bijna alle groote bewegingen die modern Indië kenmerken, zoolvel op 't gebied van onderwijs, als op sociaal, godsdienstig, staatkundig en economisch terrein. Kort na 't verlaten van 't Elphinstone instituut, waar hij werd opgevoed, wijdde hij zich aan de verbetering van de opvoeding der vrouw in Indië. Hij heeft de leuze Indië voor de Indiërs 't eerst ingang doen vinden. Hij werkte beurtelings in Indië en in Engeland, zoodat hij zelfs het grootste deel van zijn leven in Londen doorbracht. Hij is de eerste Indiër geweest, die 't hoogleeraarsambt in een gouvernements-college bekleedde, de eerste Indiër, die in 't Britsche parlement zitting nam, door zijn verkiezing tot lid van 't Lagerhuis. Onder hetgeen hij door zijn invloed wist te bereiken behoort hier nog vermeld te worden het overreden van velen in Indië om hun zoons naar Europa te zenden om er door studie het intellectueel peil van Indië te verheffen. Zoo was b.v. de eerste Indiër, die bij de rechterlijke macht werd geïnstalleerd, Sir Pherozesah Mehta, een zijner beschermelingen. Thans leven een 2 à 300-tal jonge Indiërs in Londen, vele anderen in Oxford, Cambridge en Edinburgh als studenten in rechtwetenschap, geneeskunde, technische wetenschappen, enz.

Hij heeft er zeer veel toe bijgedragen in Engeland een ander en beter begrip ingang te doen vinden betreffende den Indiër, die in den tijd van zijn optreden nog zoo weinig bekend was dat de Eerste minister, Lord Salisbury, in verband met zijn benoeming tot lid van 't Lagerhuis sprak van „de zwarte man“, niet wetende dat de kleur van zijn huid weinig donkerder was dan die van den blanken broeder in Engeland. Door die erkenning en waardeering heeft deze groote Parsi 't moederland tevens opgevoed tot de stemming, die noodig was om Indië te laten moderniseeren.

De laatste 12 jaren van zijn leven bracht Dadabhai Naoroji in Indië door, hij woonde en overleed te Versova. Dat hij ook daar niet vergeten was, bewijzen de relatien, die de leiders van de jong-Indië bewegingen met hem onderhielden, alsmede de bezoeken die opvolgende gouverneurs te Bombay hem kwamen brengen, beiderzijds werd hij gewaardeerd in zijn overtuiging dat Indië tot een zelfstandig bestaan moest komen, maar als deel van 't groote Britsche Rijk.

Interessant is de herinnering dat hij leefde onder de regeering van vijf vorsten van Groot Britannië: George IV 1820-30, William IV 1830-37, Victoria 1837-1901, Edward VII 1901-10, George V, van 21 onderkoningen van Indië, van de Earl of Amherst 1823-28 tot den tegenwoordigen Lord Chelmsford, terwijl 21 gouverneurs elkaar in de Bombay Presidency opvolgden, van Stuart Elphinstone 1819-1827 tot Lord Willingdon, die thans in functie is. Dit zal wel een record zijn.

De joden in Palestina.

Terwijl er twijfel blijft bestaan over de mate van uitzetten van de Israëlieten uit Gaza, Jaffa en andere plaatsen in Palestina, alsmede over de vraag in hoever die maatregelen speciaal voor hen, dan wel voor alle bewoners genomen zijn, en eindelijk over de kwestie of dit inderdaad en alleen om krijgskundige overwegingen is geschied, rust de Turksche regeering niet van 't bijbrengen van bewijzen, waaruit 't averechtsche

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106

Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

Bankierskantoor
van
LISSA & KANN
LANGE VIJVERBERG 3
's-GRAVENHAGE
Administratie van vermogens
Safe Deposit

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN
MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ
.....VERHUIZINGEN.....
HAARLEM RIDDERSTRAAT 20
TELEPHOON 1654

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116
van de **Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank van Ambtenaren en Beambten** te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.
Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %
De Directeur: ZEILMAKER.

VERKOOPHUIS
GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat
Eenig adres voor hen die zich goed en voordeelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —
DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank.
Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**
CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij
voorh. **L. LANGE.**
Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.
Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.
Speciale verpakking voor de Tropen.
HOOGFIJNE LICHTRE BREMER SIGAREN
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

UITRUSTINGEN voor INDIE.
Geheel compleet
CIVIEL EN MILITAIR
GEER'S VLES
Breestraat 177 LEIDEN.
Tel. Int. 393.

Adverteeren doet verkoopen.

van de voorstellingen den entente-bladen moet blijken. Om aan te geven hoezeer de joden in Turkije over de beschuldigingen verbaasd en verontwaardigd zijn, wordt nu in T. bladen b.v. aan een brief, door den opperrabijn te Konstantinopel gericht aan den minister van eeredienst, de verklaring ontleend, dat de regering wel niet zal betwijfelen, dat de joden in T. in de toekomst, evenals tot nu toe, de laatste druppel bloed willen vergieten om de ongeschondenheid van T. rijk te verdedigen. De opperrabijn overhandigde bovendien een adres van trouw, ondertekend voor alle joodsche vereenigingen en organisaties te Konstantinopel. 't Betuigt de onwankelbare afhankelijkheid aan T., belooft op nieuw toewijding en onderdanigheid aan den sultan en spreekt den innigen wensch uit voor den uiteindelijke zege van T. en voor zijn ontwikkeling tot een aangesloten en ondeelbaar blok. Wie er nu nog aan twijfelt of den joden in Palestina onnoodig een haar is gekrenkt, behoort wel tot degenen, die niet overtuigd willen worden! Zou de T. censuur zulk een bericht doorlaten als 't niet op onbetwistbare zekerheid berustte?

Rabindranath Tagore een voorstander van Home Rule.

Zooals reeds enige weken geleden werd gemeld, heeft de Gouverneur van Madras, Mrs. Annie Besant, de bekende leidster der theosophische beweging en voorrechtster eener Indische actie voor Home Rule, uit Madras verbannen. Haar is verder iedere meemingsuiting in woord en geschrift ontzegd en men heeft de reeds bejaarde vrouw eene verblijfplaats verre van het midelpunt van het politieke en geestelijke leven aangewezen. Naar de „Frf. Ztg.“ mededeelt, heeft deze maatregel echter ten gevolge gehad, dat een groot aantal intellectueelen, die zich tot dusverre niet met de strijdwijze van Mrs. Besant konden vereenigen, zich thans bij de Home-Rule-Liga hebben aangesloten. Zoo heeft o.a. de Indische dichter Rabindranath Tagore, zijne sympathie met deze beweging uitgesproken. Men zal zich herinneren, dat verschillende bundels zangen van Tagore door Dr. Frederik van Eeden in het Nederlandsch vertaald werden.

De Britsche pers bewaart een zorgvuldig stilzwijgen over deze actie en eerst thans worden uit de Indische bladen verschillende bijzonderheden bekend.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Het oud-archief te Weltevreden (Batavia).

In een der vorige nummers van het Koloniaal Weekblad werd gewezen op een artikel van Mr. P. C. Bloys van Treslong Prins in No. 4/5 van het maandblad van het genealogisch-heraldisch genootschap. „De Nederlandsche Leeuw“, handelend over het oud-archief te Batavia. Shr. liet zich er vrij ongunstig over uit; met oude stukken, waarin de genealoog belang stelt, zooals doop-, trouw- en begraafboeken, is het volgens hem vreurig gesteld, wat begrijpelijk is omdat — volgens schr. — „de opeenvolgende landsarchivarissen in Nederlandsch-Indië blijkbaar geen van allen iets gevoelden voor de genealogie.“

Naar aanleiding van deze klachten is een artikel in No. 6 van genoemd maandblad verschenen, waarin de heer W. Wijnandts van Resandt, die evenals Mr. Prins veel in het oud-archief gewerkt heeft, de mededeelingen van laatstgenoemde aanvult, maar daarbij een andere lezing geeft van de wijze waarop de landsarchivarissen dit gedeelte van hun taak opvatten, die zooveel mogelijk hebben gered wat te redden viel. In tusschen pleit ook deze schr. voor het overbrengen der oude bescheiden naar het Rijksarchief te 's-Gravenhage.

Landbouwkundig tijdschrift West-Indië.

Afl. 1 van den 2en jaargang (gedateerd Maart 1917) bevat o.a. de volgende bijdragen: Bodemventilatie, door J. J. Leys. — Wenken voor de klein-landbouwers, door J. A. Liems. — Voedselvoorziening in West-Indië, door J. J. Leys. — Resultaten verkregen met de krulnoten-bestrijding. — Bestrijdingsmiddelen tegen plantziekten, door Dr. A. A. L. Rutgers. — Moeten de krulnoten worden weggenomen? door D. S. Huizinga. — Tripsschade in cacao, door D. S. Huizinga.

Mededeelingen van het Departement van den Landbouw in Suriname.

No. 7 dezer op onregelde tijden verschijnende publicatie, handelt over de teelt van peulvruchten en bevat korte raadgevingen aan planters in Suriname (welke soorten met goed gevolg kunnen worden geteeld enz.).

No. 8 handelt over een schorskevertje (Xyleborus perforans Woll.) in de Liberia-koffie. Dit schadelijk insect heeft zich in Suriname voor het eerst vertoond in Febr. j.l. op een plantage aan de Commewijne. De schrijver, Dr. G. Stahel, geeft biologische bijzonderheden.

No. 9 bevat een korte mededeeling van den gouvernements-veerarts E. Vleming over het nadeel, veroorzaakt door teken of couparies bij het vee (een der grootste plagen van den veestapel in Suriname).

In No. 10 geeft dezelfde arts enkele nuttige wenken voor varkenshouders.

Ons Land.

In het Nr. van 26 Juli j.l. wordt weder teuggekomen op de beschouwingen over Indische propaganda en reclame. Gewezen wordt nogmaals op het nut van pers-propaganda, lezingen-propaganda, school-propaganda maar bovenal op het nut van de tentoonstellingen welke het levende, werkende, geurende, bloeiende Indië naar Nederland' zullen brengen.

J. K. Kempees. †

Den 9en Aug. j.l. overleed te Nijmegen in den ouderdom van 70 jaren Jan Karel Kempees. Aan „de Ingenieur“ van 25 dezer ontleenen we enkele bijzonderheden over diens leven. Op 1 Nov. 1878, na een eervol ontslag te hebben bekomen als kapitein der genie hier te lande,

werd Kempees ter beschikking van den Gouverneur-Generaal gesteld om te worden benoemd tot ingenieur der 2e klasse bij de Staatsspoorwegen op Java. Na van 1881—'84 werkzaam te zijn geweest op het bureau van den algemeenen dienst te Buitenzorg, werd hij belast met de waarneming der functie van inspecteur der Spoorwegdiensten lijn Batavia-Buitenzorg en in het zelfde jaar 1884 benoemd tot hoofd-ingenieur-sous-chef. In 1890 werd K. benoemd tot hoofdinspecteur der Spoorwegdiensten en van het stoomwezen welke belangrijke functie hij tot aan zijn pensionneering, in 1903 vervulde. De overledene werd in dat jaar tot ridder in de orde van den Ned. Leeuw benoemd; verder was hij nog president-commissaris van de Kediri- en Malang Stoomtram-Maatschappijen.

Koloniale Studiën.

Afl. 5 van dit twee-maandelijksch, te Batavia verschijnend periodiek, heeft den volgende inhoud:

De Home-Rule beweging in Britsch-Indië, door Mr. A. G. Vreede. — De woekerwet, door Dr. J. H. Boeke. — De zoutaanmaak door Inlanders op Madoera, door W. van Braam. — Havenkosten, door W. Cool. — Singapore als concurrent van de doorvoerhavens Makassar en Tandjong Priok, door W. C. Houck. — Organisatie van drinkwater-voorzieningen voor het binnenland, door Mr. A. B. Cohen Stuart. — Hooger onderwijs in Indië? door D. M. G. Koch. — Een draadloos telegrafische verbinding tusschen Indië en Nederland, door Mr. H. 's Jacob. — Boekbespreking. Enz.

In- en Uitvoer.

In het nummer van 1 Aug. van dit weekblad eene beschouwing van Th. O(p) d(e) C(oul) over de Nederlandsch-Indische Cultuurbanken in 1916, die met groote voldoening kunnen terugzien op hare verrichtingen in dat jaar. Vergelijkt men de winst-cijfers van 1916 met die van 1915, dan blijkt dat de bedragen niet onbelangrijk hooger zijn en voor aandeelhouders hogere dividend-uitkeeringen mogelijk waren. Het volgende staatje illustreert zulks.

		Gepiaast kapitaal.	Winst.	Dividend.
Nederl. Handel-Maatschappij	1915	50.000.000	5.941.000	10
	1916	60.000.000	11.350.000	15
Nederl. Indische Handelsbank	1915	20.000.000	3.187.000	14
	1916	30.000.000	6.717.000	23
Koloniale Bank	1915	11.000.000	1.082.000	8
	1916	11.000.000	1.741.000	12
Intern. Cred. en Handelsveren. Rotterdam.	1915	8.750.000	2.170.000	14
	1916	8.750.000	3.619.000	17

Verder bevat het Nr. van 22 dezer een overzicht van den invoerhandel op Java gedurende het eerste kwartaal van 1917.

De Indische Mercur.

Inhoud van Nr. 34: Electriciteit op suikerfabrieken, door G. de Clercq. — Planters-Vereeniging Semarang-Kedoe 1888—1913. Jubileum-verslag ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan, door Prof. Dr. F. A. F. Went. — Het vraagstuk van de bestrijding der sprinkhanen op Java, door Jr. Th. White. — Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan, door P. Hondius, Jzn. — De resultaten der verkoopen van de Sumatra-tabakmaatschappijen. — Algemeene vergadering van de Malangsche Landbouw vereeniging op 24 Febr. te Malang. — Robusta-enquete, door J. F. Meilink. — Ontwerp-Grondhuur-ordonnantie. — De opening van de Koloniale Staten door den Gouverneur van Suriname. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. Kleine mededeelingen enz.

De Reflector.

In Nr. 21-22 van den 2en jaargang een geïllustreerd artikel van L. B. M. Lammers over een nieuwe leprozen-stichting te Koendoer (Palembang), waar plaats wordt gemaakt voor zes à zeven honderd lepralijders, wier deerniswaardig lot de schr. aldus schetst:

„Het is een ongeschreven wet onder de Inlanders, dat wie aan eene besmettelijke ziekte ten proef valt, meedoogenloos door de gemeenschap uitgestooten wordt. Dus verging en vergaat het den lepralijder.

In een oerbosch bouwt men hem een soort schulp; familieleden voorzien hem gedurende eenigen tijd van het noodige. Spoedig echter laat men den ongelukkige aan zijn lot over, geheel. Zoolang hij de kracht daartoe heeft, tracht hij het noodige levensonderhoud te bemachtigen. Drijft de honger ook hem uit het bosch, dan keert hij in den regel naar de doosen terug; van zijne afzichtelijke wonden partij trekkend, wekt hij het medelijden op door ze te vertoonen.

Is ook dit hulpmiddel uitgeput, dan rest hem niets anders dan roof en diefstal tot den dood hem hier of daar op zijne zwerftochten overvalt en hem verlost uit bittere ellenden.

DE BLOOIS & JENTEN
 Verhuizingen en Transporten
 Behangerij en Stoffeenderij
 Ruime, droge Bergplaatsen
 ter bewaring van inboedels
 Kantoor en Remise Hoefkade 556-564
 hoek v. Bassenstraat.
 'S-GRAVENHAGE - TELEF. H. 9380

Parkhotel
 van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.
 EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
 Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
 Rustige ligging.
 Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Deze plaats is gereserveerd door de Firma A. & B. SCHMEINK, Spui-straat 252-256, Amsterdam.

HET UNIFORMHUIS
 Civiel- en Uniformkleeding
 Tropen-Uitrustingen
 N.-Z. VOORBURG WAL 130 AMSTERDAM

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
 Telefoon 3213 DEN HAAG
 Levering van abonnementen op alle Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften en Modeplaten.
 ADVERTENTIE-BUREAU.
 Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.
 LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.
 (De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

GENEALOGISCH BUREAU
 BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTS-REGISTERS, DIEER BRENGEN DER BEHOODIGDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSEK-KENNING INLEVENING
 DEN HAAG - TELEFOON H. 7940 - OORICHTSTR. 181.

HERALDISCH CARL KÖFFLER
 VERHEFFING HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS ALSMEDE ALLE WERKZAAMHEIDEN OP DAT GEBIED IN DEN UITCEBROEDSTEN ZIN
 DEN HAAG - TELEFOON H. 7940 - OORICHTSTR. 181.

CREDIET- EN HANDELSBANK
 voor Nederland en Koloniën
 HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM

Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

VERZEKERINGMAATSCHAPPIJ „BOERHAAVE“
 Gevestigd te 's-Gravenhage, SPUI 2a.
 Opgericht 1907.
 Verzekert U als Particulier voor vrij Dokter, Apotheker, Ziekenhuis, Operatiekosten enz. Premie vanaf f 6.- per jaar, kind. f 3.-.
 Prospectussen en inlichtingen gratis.
 Actieve Vertegenwoordigers(sters) gevraagd.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
 AMSTERDAM BATAVIA 'S-GRAVENHAGE
 Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Medan, Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.
 Kapitaal f 30.000.000.- Reserven f 14.800.000.-

RIPPEN
 Pianohandel
 PIET HEINSTRAT 42
 ELANDSTRAT 17.
 Tel. 4683.
 Verhuren - Stemmen

Wat een lot! En toch, dat valt honderden te beurt in deze residentie."

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

In Nr. 21 worden o.m. de volgende onderwerpen behandeld: Koloniale en moederlandse financiën, door D. G. Stibbe. — De stad Paramaribo, door Fred. Oudschans Dentz. — Kazernekind (Atjehsche schets), door M. C. Kooij—van Zeggelen. — Het leven en de werken van den bouwkundige in Indië, in het bijzonder in de Buiten-bezittingen, door G. D. Langereis.

BLADVULLING.

Hoe het Nederl. volk nog op het einde der negentiende eeuw over Indië werd voorgelicht.

In 1887 schreef dominee S. Ulfers een brochure, getiteld „Zendingslectuur voor het volk. Het optimisme in de zending”, welk geschrift ons dezer dagen in handen kwam en waarin we met verbazing van het volgende kennis namen:

Wijzende op het optimisme van den zendeling, dat hij zich met zoo hoopvolle verwachtingen „durft gaan zetten onder eene heidense bevolking, schrijft Ds. U. daarna letterlijk:

„Iedereen weet, dat dit lang niet alles is. Ja, wie gaan er gewoonlijk naar Oost-Indië toe? Dat zijn onze jongens, die niet oppassen, en die hier niet terecht kunnen; en die dan maar als soldaat zich aanmelden te Harderwijk, om het land uit te komen en te zien wat er van hen als koloniaal in Indië te recht zal komen of niet te recht zal komen. En dat zijn verder die jongelieden, die fortuin willen maken, en die gehoord hebben, dat zulks in Oost-Indië in een paar jaren gebeuren kan; die in den kortst mogelijken tijd rijk willen worden; op eerlijke of oneerlijke wijze, dat doet er niet toe! En in zulk een land van heidenen, kolonialen of fortuinzoekers, daar gaat de zendeling bij neerzitten.

Wat drijft hem toch? Hier heeft hij zijn vader, zijne moeder, en broeders en zusters en vrienden; hier kan hij een ordentelijk stuk brood hebben (want het zijn de minsten niet, die zendeling worden) — en dat alles geeft hij over om daar ginder zich te vestigen onder allerlei goddeloos volk.”

In zijn ijver om de zendingen te verheffen ten koste van „fortuinzoekers” e.a. goddeloos volk, gaat Ds. U. hier zoo ver, dat hij later in zijn brochure zich zelf tegen moet spreken, want schrijvende over de taak van „Heeren Bestuurders” der verschillende zendingsverenigingen, ontvallen hem de volgende woorden: „Wat zijn toch hunne zendingen geweest vóór de afvaardiging? Hoedanige waren toch die mannen, in wien zij zoo groot vertrouwen dorsten stellen, dat zij hen niet ongeschikt achtten om ginder den strijd tegen het heidendom aan te binden? Och! eenvoudige menschen, in den regel uit den derden stand; handwerslieden, boerenknechts, schipperszons, zeer enkel een onderwijzer; eerst in lateren tijd eenige weinige gestudeerden. Was Jellesma niet marskramer? Zendeling van Dijken was boerenknecht. Livingstone was weversjongen. Enz.”

Mededeelingen.

Van de Afdeling 's-Gravenhage:

Het Kantoor en de Leeszaal van de Afdeling 's-Gravenhage der Vereeniging „Oost en West”, Laan van Meerdervoort 187, zullen van 1 tot en met 14 September a.s. GESLOTEN zijn.

De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal, Heulstraat 17 Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Mededeeling van het Departement van den Landbouw in Suriname, No. 7 t. m. 10.
2. West-Indië, Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao; 2de Jaargang No. 1.

Ingezonden.

Sumatra's Westkust.

22 Mei 1819—22 Mei 1919.

Naar aanleiding van het artikel van den heer S. M. Latif in „Oost en West” Nos. 30 en 31 van dit jaar, over een herdenking, dat het land der Minangkabauers in 1919 reeds 100 jaren deel uitmaakt van het Nederlandsche rijk — de heer Latif bedoelt natuurlijk van den Nederlandschen staat — acht ik als Minangkabauer het recht te mogen hebben, eenige opmerkingen daarop te maken. Het voorstel van den heer Latif is mij niet onsympathiek en iedere welmeenende Minangkabauer zal gaarne zijn medewerking tot het slagen van het plan niet willen onthouden, althans wanneer de geschikte gelegenheid zich daartoe voordoet. Maar, naar mijn bescheiden meening, is die gewenschte gelegenheid nog niet gekomen. Met het oog hierop wil ik tot den heer Latif eenige vragen stellen:

- 1°. Denkt hij, dat de tijd, als heden, waarin de heele wereld in beroering is, een geschikte tijd is, om den dag der te herdenken?

2°. Denkt hij, dat de toestand, waarin Sumatra's Westkust thans verkeert, gunstig genoeg is, om zoo'n plan ten uitvoer te brengen? Men bedenke den belastingdruk, heerdienst, enz. aldaar.

3°. Weet hij ook, of de bevolking van dit gewest de gebeurtenissen van 1908 reeds vergeten heeft?

4°. Is hij van meening, dat de proclamatie, die te Padang den 25sten October 1833 door de Commissarissen van Sevenhoven en Riesz gepubliceerd werd, heelemaal uit de gedachte is van de ouden van dagen onder de Minangkabauers? Men weet immers, dat zij deze proclamatie de bekende Pelakata Pandjang noemen.

Wanneer men de tegenwoordige stroomingen op Sumatra's Westkust nagaat — zie o.a. de voordrachten van de heeren Salim ¹⁾ en Abdoel Moeis, ²⁾ ook Minangkabauers — zal men de bovenstaande vragen niet bevestigend kunnen beantwoorden.

Dientengevolge acht ik zeer raadzaam, om de herdenking niet te doen plaats vinden.

EEN MINANGKABAUER.

Den Haag, 20 Augustus 1917.

Aan de Redactie-Commissie van „Het Koloniaal Weekblad.”

Ondervolgende brief van den voorzitter van het Roode Kruis N. O.-I. verzoeken wij U beleefd in Uw weekblad te willen opnemen.

De Commissie brengt Uwe Redactie hartelijk dank voor de kostelooze en geheel belangelooze opname van de mededeelingen betreffende de plaats gehad hebbende tentoonstelling.

Mag de Commissie van Uw blad ook gebruik maken, om te bedanken de begunstigers(sters) voor hun liefdegaven, de Gebr. Quinta d'Albani „De 's-Gravenhaagse Boek- en Handelsdrukkerij” v/h. N. Molstraat 20, voor de gegeven reductie op de toegangskarten en ander drukwerk, alleen betrekking hebbende op de tentoonstelling en de Firma J. F. van Rijn, sigarenmagazijn Bazarstraat 19a, voor den verkoop, gedurende 3 weken, van de toegangskarten.

Hopende U aan het verzoek van de Commissie kunt voldoen en U nogmaals dank zeggend voor Uwe hulp en medewerking.

Hoogachtend,

Namens de Commissie,

B. v. HENGEL.

Lid der Commissie.

Batavia, 16 Mei 1917.

Aan de Commissie voor de inzameling van gelden voor het Indische Roode Kruis, adres den Heer B. v. Hengel, oud-kapitein O.-I. L., Wattstraat 6a, 's-Gravenhage.

Wij hebben de eer Uwe Commissie de goede ontvangst te berichten van Uw schrijven van 9 Februari j.l. en van den daarin aangekondigden postwissel groot 78.50, zijnde de bruto opbrengst van eene door de N. V. Handelsmaatschappij de Bas en Co. gehouden tentoonstelling ten bate van het Indische Roode Kruis.

Wij verootloven ons Uwe Commissie onze groote erkentelijkheid te betuigen voor hare zeer gewaardeerde bemoeiingen en verzoeken haar tevens bij de firma de Bas en Co. onze tolk te willen zijn voor onze gevoelens van oprechten dank voor het door haar genomen initiatief.

Uwe Commissie gelieve de verzekering van onze hoogachtung te aanvaarden.

Het Centraal Comité in Nederlandsch-Indië van het Roode Kruis,

De GRAEFF, Voorzitter.

¹⁾ De heer Salem hield een voordracht over Sumatra's Westkust in een vergadering van den N.-I. Vrijz. Bond op 19 Mei j.l. te Batavia (zie „De Nieuwe Courant”, 13 Aug. 1917).

²⁾ De heer Abdoel Moeis, mede-deputant van „Indië Weerbaar”, heeft ook de toestanden van Sumatra's Westkust bij verschillende besprekingen, tijdens zijn verblijf hier in Holland, aangevoerd.

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

Zakdoeken. Kousen.
M. & J. TOEMAN
Specialiteit in Kantens, Festons, Lingerieën.
Spuistraat 67 - Tel. 2009.
Den Haag.
Handschoenen Kragen.

Boksen. Ontvetting.
TOEPOEL'S MODELSCHOOL
Joh. Camphuystraat 165-167 Den Haag
Tramlijnen 3, 4 en 7, halte Electr. Spoor.
Rondschrijven gratis en franco.
Versterking. Jujutsu.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen
Hartenstraat 14-18-20, Tel. Interc. 8399 N AMSTERDAM
Ceintuurbaan 354, Telefoon Zuid 6174..
Aanbevolen Speciaalzaak voor het inrichten der Slaapkamers
LEVERINGEN DOOR HET GEHEELE LAND.

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h B. L. VOGELS-DOLHAIN
's-Gravenhage.
ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE URWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS
ORNAMENTEN
als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.
MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS
in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

HOTEL PENSION
„Bella Vista”
VAN STOLKWEK 14, bij de Schev. Boschjes
TELEPH. INTERC. S 533.
Tj. TEITSMAN.

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.
Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.
TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
Prijscourant gratis.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admittie examens H. B. S. en Gymnasium.

Handwerklessen.

Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Iepalaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

S. TAGOR, Inl. Vecarts Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.

W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere infor-

maties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

MAS SAMSI, Leraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam —

Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten

No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.

No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

De Nederlandsche Spaarkas

AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.

Kapitaalvorming, Uitzelfonds, Studiebeurzen, Storting van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van 15.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, STATENLAAN 115.

Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag. Spreektijd 12½ — 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.

GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.

De prijzen worden berekend naar de omstandigheden. Leeraren: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”,

Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuiftstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren) voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEL,
FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.

BLOUSES in voile à fleurs f 4.95
„ in voile rayé f 3.95
„ in Mousseline de laine rayée. f 5.75

AANGENAME ZOMERDRACHT.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER

Brood - Bescuit - Banket

„BINTANG”

HET Rijwiel voor Oost en West.

Rijwielmagazijn „Bintang”,

Newtonplein 152 's-Gravenhage
Telefoon H 2357.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden

KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND

Zuster C. G. SOER,

Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas-en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

LAAT voor Uwe familie in Indië
een **PORTRET** van U maken
bij U aan huis.

Artistieke afwerking. Gewone atelier-prijzen
Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN, Fotograaf,**
Regentesselaan 108 h. Regentesseplein - Tel. 6757 en 3305
Te allen tijde aan huis te ontbieden voor het maken van
foto's van Familiegroepen, Kinderportretten, Diners enz.

Haagsche Levens- en Spaarverzekering 'Mij
Barentszstraat 2a 's-Gravenhage

VERLEENT CREDIETEN
..... tot elk bedrag

Billijke voorwaarden Discrete afdoening.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. 's GRAVENHAGE. Tel. H. 1403

STEMMEN - VERHUREN - REPEREEREN

AUG. SAVELKOUL.

INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.

Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

**Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.**

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELLEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNERINGEN, ENZ.

BALARTIKELLEN.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor het HERFST- en WINTER-SEIZOEN:

**JAPONSTOFFEN
MANTELSTOFFEN**

Covert-Coats

Slobkousen

**DIEREN-
TUIN**
Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap
kan dagelijks geschieden ten kantore
Benoordenhout 2 en bij den Portier
aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden
worden ook op verlangen toege-
zonden.

De contributie gaat in met de
maand, volgende op die van de
aangifte. Voorloopige toegangsbe-
wijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium,
Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht,
Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - -

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafrâchissements **NOORDEINDE 44,**

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

AMSTERDAMSCH BANK - Amsterdam

Kapitaal f 29.122.400.—
Reservefonds = 18.900.000.—
Bijzondere Reserve = 2.000.000.—

ALLE BANKZAKEN

C. P. MEIJS Lzn.,

Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652

FABRIKANT VAN

Hotel-Restaurant-Fornuizen

Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

J. VAN DER LUGT & Co.,
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.

Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 :-

ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

De FIRMA GIJP & Co.

vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en
vruchten-aroma, zonder
toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.

VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN
Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.

Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA”

**NEDERLANDSCH-INDISCHE
ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ**

OPGERICHT IN 1857.

Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14

BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE
BANKZAKEN.

SAFE-DEPOSIT.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELLEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco
thuis bezorgd.

Vraagt Prijscurant. **Neemt Proef.**

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

Ned. Coöperatieve Spaar- en Credietbank

van Ambtenaren en Beambten.

Hoofdkantoor KEIZERSGRACHT 569 - AMSTERDAM
Telefoon 4297 Noord.

Credieten met en zonder persoonl. of zakel. zekerheid.
Spaargelden: Maximum rentegevende inleg f 5000.—
Rentevergoeding 3,6 pCt.

Hotel Pension INSULINDE

BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486

Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke
of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpan-
geving polis levensverzekering

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage

Geeft 4,5% **Schuldbrieven** uit in stukken van f 1000.—,
f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.